

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

PARTNERI
SRBIJA

ANALIZA PRIMENE STANDARDA TRANSPARENTNOSTI U SUDOVIMA U REPUBLICI SRBIJI

**ANALIZA PRIMENE
STANDARDA TRANSPARENTNOSTI
U SUDOVIMA U REPUBLICI SRBIJI**

Izdavač:

Partneri Srbija
www.partners-serbia.org

Za izdavača:

Ana Toskić Cvetinović

Autori analize:

Uroš Mišljenović
Blažo Nedić
Damjan Mileusnić
Nastasija Stojanović
Kristina Kalajdžić

Lektura i korektura:

Tamara Ljubović

Dizajn i prelom:

Dosije Studio Beograd

Beograd, oktobar 2020.

Publikacija „Analiza primene standarda transparentnosti u sudovima u Republici Srbiji” nastala je u okviru projekta „Obezbeđivanje transparentnosti u pravnom sistemu i poverenje građana u sudove u Republici Srbiji” koji realizuju Partneri za demokratske promene Srbija, uz podršku američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Sadržaj publikacije je isključivo odgovornost Partnera za demokratske promene Srbija i ne odražava nužno stavove USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

Sadržaj

UVOD	5
PRAVNI OKVIR TRANSPARENTNOSTI RADA SUDOVA	8
PROAKTIVNA TRANSPARENTNOST	8
REAKTIVNA TRANSPARENTNOST	10
METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA	14
REZULTATI ISTRAŽIVANJA	17
PROAKTIVNA TRANSPARENTNOST	17
REAKTIVNA TRANSPARENTNOST	36
NEIZVRŠENJE POVERENIKOVIH REŠENJA OD STRANE SUDOVA	40
ZAKLJUČCI SA PREPORUKAMA ZA SUDOVE U REPUBLICI SRBIJI	43
PREPORUKE UPUĆENE VISOKOM SAVETU SUDSTVA I MINISTARSTVU PRAVDE	47

Uvod

Pravo na slobodan pristup informacijama od javnog značaja jedan je od najznačajnijih mehanizama za kontrolu rada organa javne vlasti. Ovim pravom se obezbeđuje njihov transparentan rad, umanjuje mogućnost korupcije i štite interesi javnosti. Na obavezu organa javne vlasti da svoj rad učine javnim i dostupnim građanima upućuje i Ustav Republike Srbije, koji jemči svima pravo na *pristup podacima koji su u posedu državnih organa i organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja, u skladu sa zakonom* (Čl. 51. Stav 2.). Ova oblast bliže je uređena Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (Zakon).¹

Informacije od javnog značaja dostupne su građanima na dva načina - proaktivnim delovanjem samih organa vlasti i reaktivnim putem - zahtevanjem informacija od određenog organa. Proaktivna transparentnost podrazumeva blagovremeno objavljivanje informacija od javnog značaja od strane samog organa javne vlasti, koji to čini samoinicijativno, pre nego što ih određeno lice zatraži, kroz informatore o radu, jasne i pregledne internet stranice koje sadrže sve informacije od značaja za građane, izveštaje o radu itd. Ovakvo proaktivno objavljivanje informacija doprinosi vladavini prava i omogućava javnosti da se upozna sa propisima, odlukama i drugim aktima koji na njih utiču.² Reaktivna transparentnost, sa druge strane, zasniva se na pravu svakog građanina da od organa vlasti zatraži informacije o njihovom radu, što se formalno čini upućivanjem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja (zahtev). Organi vlasti su na takve zahteve dužni da odgovore i dostave informacije o kojima javnost ima opravdan interes da zna, u skladu sa Zakonom. Za reaktivnu transparentnost neophodno je da građani budu svesni mogućnosti da organima javne vlasti mogu poslati zahtev, kao i da znaju koju vrstu informacija od institucija mogu tražiti. Dakle, za reaktivnu transparentnost građanin mora da uloži dodatni napor da dođe do informacije koja nije dostupna na sajtu, izveštajima ili informatorima o radu.

-
- 1 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#)(„Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010)
  - 2 Helen Darbshire - [Proactive Transparency: The future of the right to information?](#) - World Bank Institute, str. 3

Ispunjavanjem svojih obaveza u pogledu proaktivne i reaktivne transparentnosti, organi javne vlasti pokazaće građanima da su spremni da polože račune za svoj rad, što je jedan od osnovnih preduslova za razvoj demokratskog i otvorenog društva.

Sve navedene obaveze organa javne vlasti da svoj rad učine transparentnim odnose se i na organe u okviru pravosuđa, pa tako i na sudove. Sudovi moraju štiti slobode i prava građana, zakonom utvrđena prava i interese pravnih subjekata i obezbeđivati ustavnost i zakonitost.³ Upravo iz tog razloga, važno je da građani blagovremeno i jasno budu obavješteni o svim informacijama od značaja za javnost, a sudovi su dužni da svojim postupanjem omoguće građanima pristup tim informacijama.

Kako je opšti cilj istraživanja bilo ispitivanje nivoa proaktivne i reaktivne transparentnosti rada sudova, u ovoj analizi predstavljamo nalaze istraživanja u okviru kojeg je ispitivano u kojoj meri osnovni i viši sudovi u Srbiji objavljuju informacije od značaja za građane na svojim sajtovima, da li objavljuju informatore i druge godišnje izveštaje o svom radu, na koji način postupaju po zahtevima za pristup informacijama od javnog značaja, odnosno da li tražiocima informacija pružaju tačne, precizne i potpune podatke, da li na odgovarajući način primenjuju zakonski osnov za ograničenje pristupa informacijama od javnog značaja, da li u sudovima postoji osoba zadužena za postupanje po zahtevima za slobodan pristup informacijama od javnog značaja, kao i brojna druga pitanja na osnovu kojih se vrši procena primene standarda transparentnosti.

Publikacija koja se nalazi pred vama namenjena je pre svega sudovima, kako bi dalje unapređivali transparentnost u radu. Pored toga, namenjena je i udruženjima građana, novinarima i drugim akterima koji su do sada pokazali interesovanje za informacije o radu sudova. Takođe, namenjena je Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Visokom savetu sudstva i Ministarstvu pravde, imajući u vidu njihova ovlašćenja u ovoj oblasti, kao i svim drugim zainteresovanim akterima.

Radna verzija nalaza analize predstavljena je stručnoj javnosti na konsultativnim sastancima na kojima su učestvovali predstavnici sudova, javnog tužilaštva, Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti (u daljem tekstu: Poverenik), predstavnika medija, advokature i civilnog društva. Komentari učesnika sastanaka uzeti su u razmatranje prilikom izrade ove, finalne verzije analize. Zahvaljujemo se svim učesnicima konsultativnih sastanaka na iznetim i dostavljenim komentarima.

3 [Zakon o uređenju sudova](#), čl. 1. („Sl. glasnik RS“, br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 - dr. zakon, 78/2011 - dr. zakon, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015 - dr. zakon, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018 - odluka US, 87/2018 i 88/2018 - odluka US), čl. 1.

Zahvaljujemo se Višem sudu u Beogradu, Višem sudu u Smederevu, Višem sudu u Novom Sadu, Višem sudu u Zrenjaninu, Višem sudu u Novom Pazaru, Višem sudu u Kruševcu, Višem sudu u Požarevcu, Višem sudu u Prokuplju, Višem sudu u Nišu, Višem sudu u Negotinu, Prvom osnovnom sudu u Beogradu, Trećem osnovnom sudu u Beogradu, Osnovnom sudu u Valjevu, Osnovnom sudu u Vršcu, Osnovnom sudu u Pančevu, Osnovnom sudu u Mladenovcu, Osnovnom sudu u Subotici, Osnovnom sudu u Šapcu, Osnovnom sudu u Kikindi, Osnovnom sudu u Bečeju, Osnovnom sudu u Vrbasu, Osnovnom sudu u Jagodini, Osnovnom sudu u Požegi, Osnovnom sudu u Raškoj, Osnovnom sudu u Bujanovcu, Osnovnom sudu u Pirotu, Osnovnom sudu u Lebanu i Osnovnom sudu u Kuršumliji, koji su doprineli izradi nalaza istraživanja dostavljanjem odgovora na upućene zahteve za slobodan pristup informacijama od javnog značaja.

Istraživanje je sprovedeno u okviru projekta „Obezbeđivanje transparentnosti u pravnom sistemu i poverenja građana u sudove Republike Srbije” koji je podržala Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID).

Pravni okvir transparentnosti rada sudova

Važeći Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja⁴ (u daljem tekstu: Zakon) smatra se jednim od najboljih na svetu kada se posmatra njegova sadržina,⁵ zbog pretpostavke o opravdanom interesu javnosti da zna, širokog kruga organa vlasti koji su obveznici Zakona i širokog obima informacija koje se mogu od njih tražiti. No, uprkos postojanju veoma dobrih propisa koji obezbeđuju pristup informacijama od javnog značaja, u praksi je primećeno da organi javne vlasti, između ostalog i sudovi, ponekad nemaju objavljene informacije o svom radu, odbijaju da dostave tražene informacije ili ne odgovaraju na zahteve za pristup informacijama.

Proaktivna transparentnost

Zakonom je propisana obaveza organa javne vlasti da objavljuju informatore o radu, koja podrazumeva da državni organi, između ostalog i sudovi, najmanje jednom godišnje, izrađuju informator sa osnovnim podacima o svom radu, koji sadrži opis ovlašćenja, obaveza i organizacione strukture, podatke o budžetu i sredstvima rada, podatke u pogledu vrsta usluga koje neposredno pruža zainteresovanim licima kao i ostale taksativno navedene informacije.⁶ Takođe je propisana i obaveza državnog organa da svakom zainteresovanom licu, bez naknade, omogući uvid u informator, tj. obezbedi mu primerak informatora, uz naknadu nužnih troškova.⁷ Istim Zakonom propisana je i obaveza državnih organa da, do 20. januara tekuće godine, Povereniku podnesu godišnji izveštaj o svom radu u prethodnoj godini, u cilju primene Zakona. Godišnji izveštaj trebalo bi da sadrži po-

4 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_slobodnom_pristupu_informacijama_od_javnog_znacaja.html

5 <https://www.danas.rs/drustvo/zakon-iz-srbije-najbolji-na-svetu/>

6 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#), čl. 39

7 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#), čl. 39

datke o broju podnetih zahteva za pristup informacijama, broj potpuno ili delimično usvojenih zahteva, kao i broj odbačenih i odbijenih zahteva, broj i sadržinu žalbi protiv rešenja kojima se odbacuje ili odbija zahtev, podatke o ukupnom iznosu naplaćenih naknada za ostvarivanje prava na pristup informacijama od javnog značaja, merama preduzetim u vezi sa obavezom objavljivanja Informatora, merama preduzetim u vezi sa održavanjem nosača informacije i merama preduzetim u vezi sa obukom zaposlenih.⁸

Služba Poverenika je još 2010. godine izradila [Uputstvo za izradu i objavljivanje informatora o radu državnog organa](#)⁹ kojim se uređuje način izrade i objavljivanja Informatora o radu državnih organa, organa teritorijalne autonomije, organa lokalne samouprave i organizacija kojima je povereno vršenje javnih ovlašćenja u skladu sa Zakonom. Ovim Uputstvom, još jednom se ističe obaveza izrade informatora o radu najmanje jednom godišnje kao i obaveza da se taj dokument redovno ažurira u skladu sa ovim Uputstvom. Radi lakšeg informisanja javnosti, Uputstvom je predviđena mogućnost vođenja zajedničkog informatora za više državnih organa, ukoliko je reč o organima čija je oblast rada usko povezana i kada za to postoji interes sa stanovišta pružanja celovitih informacija zainteresovanim licima.

Izrada informatora o radu predstavlja ne samo korisno sredstvo za građane, koji na ovaj način brzo i jednostavno mogu da dobiju neophodne informacije o radu institucije, već i za same sudove, jer na taj način približavaju svoj rad građanima, doprinose očuvanju integriteta sudova i sudija, smanjuju prostor za koruptivne radnje i pokazuju da sudije i svi zaposleni u sudu svoja zakonski poverena ovlašćenja obavljaju transparentno i odgovorno. Neizrađivanje informatora sa propisanim podacima o radu predstavlja prekršaj za koji je zaprećena kazna za odgovorno lice u državnom organu od 5.000 do 50.000 dinara.¹⁰

Ukoliko organ poseduje sajt, dužan je da na njemu objavi informator¹¹. Kako bi zainteresovana javnost što lakše došla do neophodnih informacija, istim Uputstvom predloženo je da informator bude uočljiv na početnoj strani ili na prvoj strani nakon strane dobrodošlice, kao deo osnovnog menija ili u vidu posebne oznake (baner).

Među istraživanjima primene pravnog okvira u ovoj oblasti, izdvaja se ono koje je sprovedla organizacija Transparentnost Srbija 2013. godine. To istraživanje pokazalo je da većina informatora o radu organa javne vlasti nije dopunjavana duže od pola godine, iako postoji obaveza da se to čini

8 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#), čl. 43

9 [Uputstvo za izradu i objavljivanje informatora o radu drž. organa sa Komentarom \(„Sl.glasnik RS”, br. 68/10”\)](#)

10 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#), čl. 47

11 [Uputstvo za izradu i objavljivanje informatora o radu državnog organa \(„Sl. glasnik RS”, br. 68/2010\)](#), Tačka 11

svakog meseca. Dalje, prema nalazima istraživanja, organi su najčešće propuštali da objave podatke o realizaciji budžeta u toku godine, da precizno navedu u kojim slučajevima uskraćuju pristup informacijama i da prikažu podatke o programima pomoći. Takođe, ovo istraživanje pokazalo je da su svoje obaveze najbolje ispunila ministarstva, zatim pokrajinski organi, potom nezavisna i regulatorna tela, pet visokih državnih organa protiv čijih odluka tražioci ne mogu da izjave žalbu i gradovi, dok se na začelju nalaze opštine, javne preduzeća i sudovi.¹² Kako je u pitanju istraživanje objavljeno pre sedam godina, istraživanje koje u ovoj publikaciji predstavljamo nastoji da utvrdi u kojoj meri se praksa sudova promenila u ovoj oblasti u međuvremenu. Takođe, navedeno istraživanje organizacije Transparentnost Srbija predstavlja koristan dokument za sve javne institucije i daje gotovo sve neophodne informacije o vođenju informatora o radu, pružajući smernice o izgledu samog informatora, jezika i pisma, tačnosti i ažurnosti podataka, ažuriranja, i obaveznih delova informatora.

Reaktivna transparentnost

Pored obaveze vođenja informatora o radu, zainteresovana lica tj. tražioci informacija mogu doći do informacija o radu sudova i direktnim obraćanjem sudu, slanjem Zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja. Ovaj mehanizam, ustanovljen Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, predviđa da su i sudovi, kao organi vlasti, takođe obveznici ovog Zakona i dužni su da tražiocima informacija blagovremeno, tačno i potpuno pruže informacije kojima raspolažu.

Zakonom je predviđeno da tražilac informacije nije dužan da dokazuje opravdanost svog zahteva, (odnosno, da navede razlog iz kojeg zahteva određenu informaciju¹³), već postoji zakonska pretpostavka da opravdani interes javnosti da zna postoji, osim ako organ vlasti dokaže suprotno.¹⁴ Organ javne vlasti, uključujući i sud, dužan je da odgovori na primljeni zahtev, čak i kada smatra da ne treba da dostavi deo ili sve tražene informacije, u kom slučaju donosi rešenje o odbijanju zahteva.¹⁵ U vezi sa tim, ukoliko organ javne vlasti odbije da pruži tražene informacije, dužan je da dokaže postojanje razloga za isključenje ili ograničenje pristupa in-

12 [Analiza usaglašenosti informatora o radu organa vlasti sa Uputstvom za izradu i objavljivanje informatora o radu državnog organa](#) - Transparentnost Srbija, 2013.

13 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#) („Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010), čl. 15, st. 4

14 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#) („Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010), čl. 4

15 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#) („Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010), čl. 16, st. 10

formacijama. Međutim, u situacijama kada se radi o informacijama kojima raspolaže organ vlasti, a koje se odnose na ugrožavanje, odnosno zaštitu zdravlja stanovništva i životne sredine, smatra se da uvek postoji opravdani interes javnosti da zna (neoboriva pretpostavka)¹⁶ i organ javne vlasti dužan je da dostavi te informacije.

Pravo na pristup informacijama od javnog značaja može u pojedinim situacijama biti ograničeno ili isključeno: ukoliko se radi o informaciji koja je već objavljena i dostupna u zemlji i na internetu¹⁷, ukoliko tražilac zloupotrebljava prava na pristup informacijama od javnog značaja tj. ako je traženje nerazumno, često, kada se ponavlja zahtev za istim ili već dobijenim informacijama ili kada se traži preveliki broj informacija, organ vlasti ne mora tražiocu omogućiti ostvarivanje prava na pristup informacijama¹⁸.

Takođe, postoje osnovane, Zakonom prepoznate okolnosti kada organ vlasti neće tražiocu omogućiti pristup traženim informacijama, iz razloga specifične sadržine tih informacija (članovi 9-14 Zakona):

- ▶ ako bi organ javne vlasti time ugrozio život, zdravlje, sigurnost ili koje drugo važno dobro nekog lica;
- ▶ ako bi organ javne vlasti time ugrozio, omeo ili otežao sprečavanje ili otkrivanje krivičnog dela, optuženje za krivično delo, vođenje prekrivičnog postupka, vođenje sudskog postupka, izvršenje presude ili sprovođenje kazne, ili koji drugi pravno uređeni postupak, ili fer postupanje i pravično suđenje;
- ▶ ako bi organ javne vlasti time ozbiljno ugrozio odbranu zemlje, nacionalnu ili javnu bezbednost, ili međunarodne odnose;
- ▶ ako bi organ javne vlasti time bitno umanjio sposobnost države da upravlja ekonomskim procesima u zemlji, ili bitno otežao ostvarenje opravdanih ekonomskih interesa;
- ▶ ako bi time organ javne vlasti učinio dostupnim informaciju ili dokument za koji je propisima ili službenim aktom zasnovanim na zakonu određeno da se čuva kao državna, službena, poslovna ili druga tajna, odnosno koji je dostupan samo određenom krugu lica, a zbog čijeg bi odavanja mogle nastupiti teške pravne ili druge posledice po interese zaštićene zakonom koji pretežu nad interesom za pristup informaciji;

16 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#) („Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010), čl. 4

17 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#) („Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010), čl. 10

18 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#) („Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010), čl. 13

- ▶ ako bi time povredio pravo na privatnost, pravo na ugled ili drugo pravo lica na koje se tražena informacija lično odnosi, ali i u ovim situacijama postoje izuzeci - ako je lice na koje se odnose podaci na to pristalo, ako se radi o ličnosti, pojavi ili događaju od interesa za javnost, a naročito ako se radi o nosiocu državne i političke funkcije i ako je informacija važna s obzirom na funkciju koju to lice vrši kao i ako se radi o licu koje je svojim ponašanjem, naročito u vezi sa privatnim životom, dalo povoda za traženje informacije.

Čak i kada se primenjuje neki od osnova za ograničenje prava, važno je imati u vidu da organ vlasti treba da omogući tražiocu uvid u deo informacija koji je sadržan u određenom dokumentu, tako što će informacije koje čini dostupnim izdvojiti od ostalih informacija u dokumentu za koje organ vlasti nije dužan da omogući uvid.¹⁹

Organ javne vlasti dužan je da odgovori na zahtev u roku od 15 dana od dana prijema zahteva. U pojedinim situacijama ovaj rok može biti i produžen najduže na 40 dana, ali je organ vlasti dužan da tražioca u roku od 7 dana od dana prijema zahteva obavesti da iz opravdanih razloga nije u mogućnosti da u zakonskom roku od 15 dana postupi po zahtevu.²⁰ Takođe, ukoliko organ vlasti odbije da dostavi informaciju, dužan je da doneše rešenje o odbijanju zahteva i da to rešenje pismeno obrazloži i blagovremeno ga dostavi tražiocu, kao i da u rešenju uputi tražioca na pravna sredstva koja može izjaviti protiv takvog rešenja.²¹ Ukoliko organ vlasti ne odgovori na zahtev ili odbije da pruži neophodne informacije, tražilac informacije može podneti žalbu Povereniku.

Među ranijim istraživanjima Partnera Srbija koja se odnose na zaštitu prava na pristup informacijama od javnog značaja, izdvajamo dva koja su se odnosila na postupanje prekršajnih sudova u ovoj oblasti: „(Ne)odgovornost institucija za skrivanje informacija” iz 2018. godine, i “Primena Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja u Srbiji- Analiza postupanja Upravnog inspektorata i prekršajnih sudova”, iz 2019. godine. Iako primarni cilj ovih istraživanja nije bio da se utvrdi u kojoj meri sudovi odgovaraju na zahteve za slobodan pristup informacijama od javnog značaja, već kako postupaju u predmetima koji se pokreću zbog kršenja Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, ova istraživanja dobar su pokazatelj nivoa reaktivne transparentnosti prekršajnih sudova. S obzirom da je za povrede prava na pristup informacijama u Zakonu predviđena

19 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#) („Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010), čl. 12

20 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#) („Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010), čl. 16, st. 3

21 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#) („Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010), čl. 16, st. 10

prekršajna odgovornost, istraživači su se pre svega bavili praksom prekršajnih sudova u ovoj oblasti. Međutim, kako je za prikupljanje istraživačke građe bilo neophodno slanje zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja, Partneri Srbija analizirali su i kako sudovi postupaju kao obveznici Zakona, odnosno kada odgovaraju na upućene zahteve. Oba istraživanja pokazala su da prekršajni sudovi imaju neujednačenu praksu prilikom odgovaranja na zahteve. Ovo se pre svega odnosi na dostavljanje nepravosnažnih presuda; neki sudovi koji su bili obuhvaćeni uzorkom dostavljali su i nepravosnažne presude, dok su drugi ograničavali pristup traženim informacijama, odnosno odbili da ih dostave, pozivajući se na ugrožavanje vođenja drugostepenog postupka i prava na pretpostavku nevinosti.²² Primer neujednačene prakse prekršajnih sudova predstavlja i odnos prema anonimizaciji podataka u sudskim odlukama. Osim što sudske odluke nesumnjivo predstavljaju informacije kojima javnost treba da ima pristup, one sadrže brojne lične podatke. Jedna trećina prekršajnih sudova obuhvaćena analizom Partnera Srbija iz 2019. godine uopšte ne sprovodi postupak anonimizacije, dok su kod velike većine prekršajnih sudova koji su prilikom odgovaranja na upućene zahteve sproveli postupak anonimizacije uočene druge nepravilnosti.²³

Oba istraživanja predstavljaju vrednu osnovu da se istraži slično postupanje osnovnih i viših sudova i uoče sličnosti i razlike u postupanju.

---

22 “Primena Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja u Srbiji- Analiza postupanja Upravnog inspektorata i prekršajnih sudova”, str 60-63, istraživanja, Partneri Srbija 2019;

23 “Primena Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja u Srbiji- Analiza postupanja Upravnog inspektorata i prekršajnih sudova”, str 60-63, istraživanja, Partneri Srbija 2019; Ibid, poglavlje „Neujednačena praksa prekršajnih sudova“, str 63. Istraživanja, Partneri Srbija 2019;

Metodološki okvir istraživanja

Kako bi se ostvarili ciljevi istraživanja, na početku istraživačkog procesa, koji obuhvata period od početka februara do sredine juna 2020. godine, formiran je uzorak sudova čiji se nivo transparentnosti analizira. U uzorak je uključeno 30 sudova - 20 osnovnih i 10 viših sudova. U analizi su obuhvaćeni sudovi koji potpadaju pod nadležnost sva 4 apelaciona suda u Republici Srbiji. U analizu su uključeni sudovi u gradovima i opštinama različite veličine, manjim mestima i selima. Uzet je u obzir i stepen razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave, pa su u analizu uključeni i sudovi koji se nalaze na teritorijama koje se nalaze iznad republičkog proseka i oni koji se nalaze ispod republičkog proseka, u skladu sa Uredbom o utvrđivanju jedinstvene liste razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave za 2014. godinu.²⁴

VIŠI SUDOV IZ UZORKA	OSNOVNI SUDOV IZ UZORKA	
Viši sud u Beogradu	Prvi osnovni sud u Beogradu	Osnovni sud u Bečeju
Viši sud u Smederevu	Treći osnovni sud u Beogradu	Osnovni sud u Vrbasu
Viši sud u Novom Sadu	Osnovni sud u Valjevu	Osnovni sud u Jagodini
Viši sud u Zrenjaninu	Osnovni sud u Vršcu	Osnovni sud u Požegi
Viši sud u Novom Pazaru	Osnovni sud u Pančevu	Osnovni sud u Raškoj
Viši sud u Kruševcu	Osnovni sud u Ubu	Osnovni sud u Brusu
Viši sud u Požarevcu	Osnovni sud u Mladenovcu	Osnovni sud u Bujanovcu
Viši sud u Prokuplju	Osnovni sud u Subotici	Osnovni sud u Pirotu
Viši sud u Nišu	Osnovni sud u Šapcu	Osnovni sud u Lebanu
Viši sud u Negotinu	Osnovni sud u Kikindi	Osnovni sud u Kuršumlji

24 <https://ras.gov.rs/uploads/2019/01/uredba-o-utvrđivanju-jedinstvene-liste-razvijenosti-regiona-i-jedinica-l-2.pdf>

Istraživanje **proaktivne transparentnosti sudova** sprovedeno je tako što su analizirani sajtovi 30 sudova iz uzorka. U okviru ove komponente istraživanja pretraživani su sajtovi sudova po sledećim kriterijumima:

- ▶ da li sajt postoji,
- ▶ da li je sajt dostupan na jeziku nacionalnih manjina (samo za određene sudove),
- ▶ da li su ključne informacije o radu sudova dostupne na ne više od 3 klika od početne strane,
- ▶ da li sudovi redovno objavljuju informatore o radu i godišnje izveštaje,
- ▶ da li su imena i prezimena sudija dostupna na sajtu,
- ▶ da li se njihove biografije nalaze na sajtu,
- ▶ da li su na sajtu dostupni podaci o licu zaduženom za postupanje po zahtevima za slobodan pristup informacijama od javnog značaja,
- ▶ da li na sajtovima postoje sadržaji u otvorenom formatu (open data),
- ▶ da li sudovi redovno objavljuju informacije od značaja za građane,
- ▶ da li su na sajtu dostupni podaci o licu zaduženom za zaštitu podataka o ličnosti,
- ▶ da li sudovi imaju zvanične naloge na nekoj od društvenih mreža (fejsbuk, instagram ili tviter),
- ▶ da li sudovi imaju informatore o radu i da li ih redovno ažuriraju,
- ▶ da li informatori sadrže sve neophodne elemente, propisane prethodno navedenim Uputstvom za izradu i objavljivanje Informatora o radu državnog organa.²⁵

U pogledu **reaktivne transparentnosti sudova**, sudovima iz uzorka upućeni su zahtevi za slobodan pristup informacijama od javnog značaja. Pitanja u zahtevu formulisana su kako bi se prikupile sledeće informacije:

1. Koliko često sud postavlja i ažurira informacije na svojoj internet stranici, a koje su od značaja za građane?
2. Da li je internet prezentacija suda prilagođena/optimizovana za slabovide i slepe osobe?
3. Da li se na internet stranici suda objavljuju sažeci presuda, kao i kojim kriterijumima se sud koristi prilikom odabira koje presude će objavljivati?

---

25 <https://www.poverenik.rs/sr-yu/podzakonski-akti/947-uputstvo-za-izradu-i-objavljivanje-informatora-o-radu-dravnog-organa.html>

Takođe, zahtevima je traženo da se dostave pravnosnažne i nepravnosnažne presude i rešenja kako iz vanparnične, tako i iz parnične oblasti, kao i krivične presude, konkretno u vezi sa krivičnim delima iz glave 33. Krivičnog zakonika - dela protiv službene dužnosti, ili krivičnim delima protiv privrede iz članova 227, 228 i 228a. Istu vrstu odluka tražili smo od svih sudova kako bi istraživački uzorak bio ujednačen i kako bismo utvrdili da li će sudovi koji prime istovetan zahtev drugačije postupiti. Na ovaj način, Partneri Srbija želeli su da utvrde da li će sudovi dostaviti sve tražene odluke, da li će sudovi odgovoriti u predviđenom zakonskom roku, da li će pružiti precizne i tačne informacije na postavljena pitanja, da li će obrazložiti iz kog razloga su odbili da dostave dokumentaciju kao i da li će navesti razlog za traženje dokumentacije.

Takođe, u pogledu reaktivne transparentnosti sudova, analizirani su godišnji izveštaji Poverenika, u delu koji se odnosi na nepostupanje sudova po rešenjima Poverenika u predmetima po žalbama tražilaca informacija.

Rezultati istraživanja

Proaktivna transparentnost

U okviru istraživanja, sprovedenog u periodu od februara do jula 2020. godine, Partneri Srbija analizirali su internet stranice 30 osnovnih i viših sudova iz uzorka. Pregled sajtova zaključen je 11. juna 2020. godine te se sve informacije koje iznosimo u nastavku odnose na stanje na sajtovima pre tog datuma.

Na početku istraživanja ustanovljeno je da od 30 sudova iz uzorka, dva nemaju svoje sajtove - Osnovni sud u Raškoj i Osnovni sud u Brusu. Sadržaj 28 sajtova dalje je pretraživan prema navedenim kriterijumima, a nalazi koje predstavljamo u nastavku odnose se na sajtove tih 28 sudova.

I Da li su ključne informacije o radu sudova dostupne na ne više od tri klika od početne stranice suda (Home Page-a)?

Informacije koje su pretraživane u okviru ovog kriterijuma su: kontakt podaci - adresa, broj telefona suda i e-mail adresa suda, radno vreme suda, teritorijalna nadležnost, korisni obrasci/formulari koji se nalaze na sajtu, kao i cene osnovnih usluga i podaci suda (žiro račun i ostale informacije od značaja za uplate), a dodatni uslov je bio da su ove informacije dostupne na ne više od tri klika od početne stranice.

Samo 14 sudova je ispunilo sve navedeno, i to Viši sud u Beogradu, Prvi osnovni sud u Beogradu, Treći osnovni sud u Beogradu, Osnovni sud u Pančevu, Osnovni sud u Mladenovcu, Osnovni sud u Valjevu, Viši sud u Novom Sadu, Osnovni sud u Vrbasu, Viši sud u Zrenjaninu, Osnovni sud u Šapcu, Osnovni sud u Kikindi, Viši sud u Kruševcu, Viši sud u Prokuplju i Osnovni sud u Lebanu.

Svih 28 sudova imalo je kontakt podatke kao i adrese na svojim sajtovima. Sa druge strane, čak 10 sudova nije posedovalo podatke o teritorijalnoj nadležnosti suda na ne više od tri klika od početne strane, što je posebno zabrinja-

vajuće pošto su ovo informacije koje su, nakon adrese i kontakta, možda i najvažnije građanima koji planiraju da pokrenu određeni postupak pred sudom.

Partneri Srbija su u analizi želeli da provere da li su informacije o radnom vremenu suda dostupne građanima na ne više od tri klika od početne strane. Utvrđeno je da 25 sudova ima dostupne ove informacije. Međutim, tri suda nisu ispunila ovaj kriterijum. Prilikom pretrage sajta Višeg suda u Novom Pazaru nisu pronađene te informacije, već su dostupni samo podaci o vremenu prijema stranaka (od 12 do 14h). Viši sud u Negotinu takođe nema ove podatke. Sa druge strane, Osnovni sud u Bujanovcu ima podatke o radnom vremenu, ali u odeljku sajta pod nazivom „Kućni red”, s tim što taj dokument prvo mora da se preuzme (*download* opcija), nakon čega se otvara dokument u kojem je informacija dostupna.

U okviru ovog standarda analizirano je i da li sudovi na svojim internet stranicama objavljuju korisne obrasce koje građani mogu da preuzmu. Primera radi, to mogu biti obrazac pritužbe na rad suda, molba za prepis, određeni formulari, predlog za pokretanje ostavinskog postupka, zahtev za razgledanje spisa, itd. 22 suda ispunilo je ovaj kriterijum. U slučaju da je na sajtu suda dostupan bar jedan obrazac, tumačeno je da je ovaj kriterijum ispunjen. Međutim, ukoliko sud ima korisne obrasce na sajtu, ali se oni ne mogu preuzeti, tumačeno je kao da ih nema. To je slučaj sa Osnovnim sudom u Ubu, koji sadrži niz korisnih obrazaca i formulara, ali se oni ne mogu ni otvoriti ni preuzeti, već su samo postavljeni, u formi teksta. Viši sud u Smederevu, Osnovni sud u Bečeju, Viši sud u Novom Pazaru, Osnovni sud u Jagodini i Osnovni sud u Kuršumlji nemaju obrasce na svojim sajtovima.

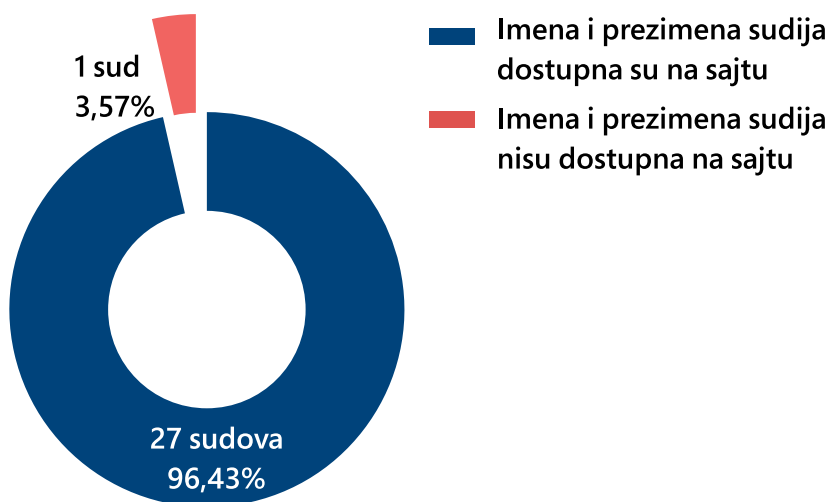
Šest sudova nije na svojim internet stranicama imalo dostupne podatke o cenama osnovnih usluga i podacima suda, na ne više od tri klika, (poput žiro računa, modela i poziva na broj). Tako npr. Viši sud u Smederevu ima podatke o žiro računu i pozivu na broj, ali ne i informacije o cenama osnovnih usluga. Osnovni sud u Vršcu ima dostupan žiro račun za uplatu taksi, ali prilikom pretrage sajtova nije primećeno da ima objavljene cene osnovnih usluga ili poziv na broj. Osnovni sud u Bečeju, Viši sud u Novom Pazaru, Viši sud u Negotinu i Osnovni sud u Bujanovcu takođe nisu imali sve gore navedene informacije dostupne na svojim sajtovima.

Postavljanjem osnovnih informacija o radu suda na manje uočljiva mesta, tj. na više od tri klika od početne strane, samo se formalno zadovoljava zahtev transparentnosti. Ovakav način predstavljanja informacija može građane da odvraća od dalje pretrage sajtova, jer zahteva dodatno vreme i nagađanje gde bi pojedine informacije mogle da se nalaze. Imajući navedeno u vidu, ukazujemo na neophodnost daljeg unapređivanja

sajtova sudova u Srbiji, kako bi sve važne informacije od značaja za građane bile pregledno prikazane i pretražive na jednostavan i lak način, na sajtovima svih sudova.

II *Da li su imena i prezimena sudija dostupna na internet stranicama sudova?*

Partneri Srbija analizirali su i da li su imena sudija dostupna na sajtovima sudova. U slučaju da imena nisu dostupna na samom sajtu, već u nekom posebnom dokumentu, npr. u Godišnjem rasporedu poslova, takođe je tumačeno kao da su ovi podaci dostupni građanima. Tako su, primera radi, postupili Osnovni sud u Mladenovcu, Osnovni sud u Vršcu, Osnovni sud u Bečeju, Osnovni sud u Šapcu i Osnovni sud u Bujanovcu. Takođe, primećeno je i da pojedini sudovi na svojim sajtovima imaju izdvojeni meni sa listom sudija, ali se spisku sudija ne može pristupiti, te je tumačeno da sajtovi takvih sudova nisu ispunili kriterijum. Na primer, na sajtu Višeg suda u Nišu - u padajućem meniju sa strane postoji odeljak [SUDIJE](#), ali kada se klikne na link, ne otvara se spisak aktivnih sudija. Ista situacija primećena je i na stranici Višeg suda u Požarevcu, s tim što se na ovom sajtu otvara [link](#) ali se na njemu ne nalaze nikakve informacije. Ipak, Viši sud u Požarevcu ove informacije ima na svom sajtu na drugom mestu, u Godišnjem rasporedu poslova, dok pretragom sajta Višeg suda u Nišu nismo pronašli takve informacije. U tom smislu, iz formiranog uzorka samo Viši sud u Nišu nema ove informacije. U grafikonu ispod prikazana je raspodela sudova u odnosu na postojanje ovakvog sadržaja na sajtu, pri čemu se statistika odnosi na 28 sudova koji poseduju sajtove.

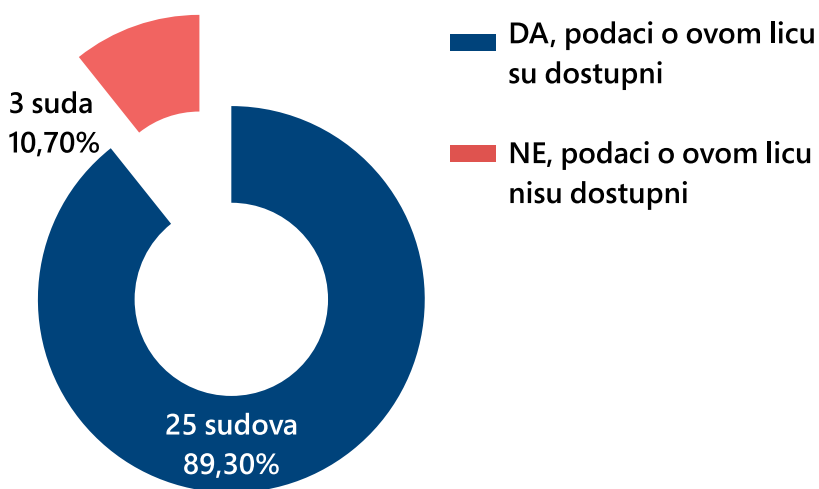

III *Da li su biografije sudija dostupne na internet stranicama sudova?*

Interesantno je napomenuti da biografije sudija nisu dostupne ni na jednom sajtu iz odabranog uzorka. Ovde ukazujemo da bi objavljivanje biografija sudija trebalo posmatrati odvojeno od nadležnosti Visokog saveta sudstva, koji kao usko-specijalizovano stručno telo vrednuje i ocenjuje rad sudija, za koji posao javnost svakako nije kvalifikovana. Međutim, sa stanovišta transparentnosti, važno je da sudovi obaveste javnost o kvalifikacijama sudija koji kao nosioci pravosudnih funkcija presuđuju u ime naroda, naročito imajući u vidu da prethodno jesu ispunili kriterijume izbora na tu javnu funkciju, što informacije o izboru nesumnjivo čini informacijama od javnog značaja. Primer dobre prakse s tim u vezi je način na koji je Vrhovni kasacioni sud objavio biografije sudija tog suda²⁶. Prilikom organizovanja konsultativnih sastanaka sa predstavnicima sudova, većina učesnika se saglasila da bi radne biografije sudija trebale da budu dostupne javnosti i nisu primećena protivljenja ovakvoj praksi.

IV *Da li su informacije o ovlašćenom licu zaduženom za postupanje po zahtevima za slobodan pristup informacijama od javnog značaja dostupne na sajtu (ime i prezime lica i kontakt)?*

U okviru analize istraženo je da li sudovi građanima čine dostupnom informaciju o ovlašćenim licima koja su zadužena za postupanje po zahtevima za slobodan pristup informacijama od javnog značaja. Od ukupnog broja sudova koji su deo ove analize a imaju sajtove, 25 sudova poseduje tražene informacije, dok tri suda (Viši sud u Zrenjaninu, Viši sud u Nišu i Osnovni sud u Jagodini) na svojim sajtovima ne raspolažu informacijom o ovlašćenom licu zaduženom za postupanje po zahtevima.

26 Videti: <https://www.vk.sud.rs/sr/%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%98%D0%B5>

Kada su u pitanju sudovi koji raspolažu traženim podacima, samo trećina sudova je imena i prezimena i kontakt podatke imenovanih lica objavila direktno na svojoj internet stranici, dok preostale dve trećine sudova tražene informacije objavljuju u Informatorima o radu i Godišnjim rasporedima poslova (obe vrste dokumenata dostupne su na sajtovima sudova).

Statistički pregled navedenih informacija:

25 SUDOVA POSEDUJE INFORMACIJE O LICU ZADUŽENOM ZA POSTUPANJE PO ZAHTEVIMA ZA SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA OD JAVNOG ZNAČAJA, a od toga:		
8 SUDOVA PODATAK JE OBJAVILO NA SAJTU	7 SUDOVA PODATAK JE OBJAVILO U GODIŠNJEM RASPOREDU POSLOVA	10 SUDOVA PODATAK JE OBJAVILO U INFORMATORU O RADU

Kod sudova za koje je utvrđeno da ne raspolažu informacijama o ovlašćenim licima za postupanje po zahtevima za slobodan pristup, utvrđeno je da se traženi podatak (ime i prezime ovlašćenog lica) ne nalazi ni u jednom dokumentu dostupnom na sajtu suda.

Dodatna pretraga sajtova, koja je uključivala i pretragu Godišnjih rasporeda poslova i informatora u radu, uvedena je kako bi se utvrdilo da li sudovi uopšte raspolažu navedenim informacijama i da li je radno mesto za postupanje po zahtevima popunjeno, čime je ispunjena zakonska obaveza propisana Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (čl. 38. stav 1.).

Godišnji rasporedi poslova i Informatori o radu na sajtove su postavljeni u formatima koji omogućavaju pretragu u samom dokumentu (word i PDF format), te se, unošenjem ključnih reči, mogu pronaći informacije o odgovornim licima za postupanje po podnetim zahtevima.²⁷ Međutim, ovakva pretraga otežava dostupnost traženih informacija, jer one nisu lako uočljive na samom sajtu i kod građana mogu izazvati zabunu da i ne postoje. Takođe, u dva suda iz uzorka podaci su dostupni u Informatoru o radu, ali nisu potpuni jer navode da je odgovorno lice za postupanje po zahtevima sekretar suda (podaci Osnovnog suda u Ubu) i starešina suda (podaci Višeg suda u Smederevu). Ovakvo određivanje odgovornih lica dodatno otežava pristup informacijama jer nema preciznih podataka već se, nakon što se utvrdi ko je nadležan za postupanje po zahtevu, na nekom drugom mestu na sajtu mora naći ime i prezime lica koje obavlja navedenu funkciju (sekretar, starešina suda itd.)

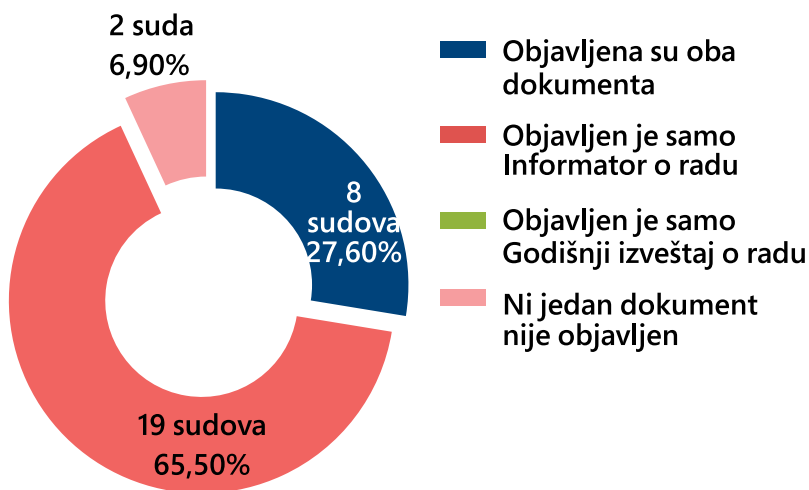
27 Izuzetak od ovog pravila predstavlja Osnovni sud u Bečeju koji traženim informacijama raspolaže u Godišnjem rasporedu poslova, objavljenom u formi skeniranog dokumenta, što veoma otežava pretragu.

Dostupnost informacija koje se tiču lica ovlašćenog za postupanje po zahtevima važna je kako za tražiocima informacija tako i same sudove. Sudovi koji imaju ovakve informacije objavljene na sajtu, olakšaće tražiocima informacija sastavljanje zahteva. Tako tražilac informacije može kontaktirati ovlašćeno lice u ranoj fazi, pre nego što formalno uputi zahtev. Na taj način ovlašćeno lice može dati konstruktivnu smernicu tražiocu kako da precizno formuliše zahtev, tako da se odnosi na informacije koje su tražiocu zaista potrebne.

V *Da li sudovi redovno objavljuju informatore o radu i Godišnje izveštaje?*

Jedan od parametara proaktivne transparentnosti kojim se ova analiza bavi jeste i dostupnost informatora o radu i Godišnjih izveštaja osnovnih i viših sudova na teritoriji Republike Srbije²⁸. Od ukupnog broja sudova koji su bili predmet analize (30 osnovnih i viših sudova), 29 sudova bilo je predmet istraživanja navedenog kriterijuma. Kako je na početku rečeno, dva suda iz uzorka nemaju svoje sajtove (osnovni sudovi u Raškoj i Brusu). Međutim, uzeta je u obzir okolnost da je informator o radu Osnovnog suda u Brusu objavljen na sajtu Višeg suda u Kruševcu, te je, na taj način, mogao da bude predmet analize ispunjenosti kriterijuma.

Od 29 sudova, čak 21 sud nema jedan ili oba dokumenta dostupna na sajtu. Konkretno, 19 sudova nema javno dostupan Godišnji izveštaj o radu, a 2 suda nisu objavila ni informator o radu ni Godišnji izveštaj o radu na svom sajtu. Samo 8 sudova ispunilo je kriterijum u celosti, te na svom sajtu učinilo dostupnim oba dokumenta, i to su: Viši sud u Beogradu, Viši sud u Smederevu, Viši sud u Novom Sadu, Osnovni sud u Subotici, Osnovni sud u Brusu, Osnovni sud u Požegi, Osnovni sud u Lebanu i Osnovni sud u Pirotu.

28 Podaci se odnose na dokumente iz 2019. i/ili 2020. godine.

Iako većina sudova nije objavila Godišnje izveštaje o radu, osam jeste, a analizom njihovog sadržaja utvrđeno je da se radi o statističkim izveštajima, tabelarnog prikaza, neretko teško čitljivim zbog veličine formata u kom su objavljeni. Zanimljiv podatak jeste da je Viši sud u Novom Sadu za godine 2014. i 2015. objavljivao i narativne Godišnje izveštaje o radu, ali je tu praksu obustavio od 2016. godine, i to je jedini sud (od onih sudova koji su predmet analize) koji na sajtu ima narativni format Godišnjeg izveštaja o radu. Specifičnost ovog dela analize predstavljaju Osnovni sud u Subotici i Osnovni sud u Brusu koji poseduju Godišnje izveštaje o radu, ali ne kao posebne dokumente, već kao deo Informatora o radu, te se može reći da nisu lako dostupni i da se do njih može doći skoro pa samo slučajnom pretragom, tokom pretrage informatora o radu. Zanimljivo je navesti i podatak koji je dostupan na sajtu Višeg suda u Požarevcu, da se u sudu tromesečno, šestomesečno i godišnje sačinjavaju Izveštaji o radu suda, odeljenja i sudija po propisanoj jedinstvenoj metodologiji i dostavljaju Ministarstvu pravde, neposredno višem sudu, Vrhovnom kasacionom sudu i Visokom savetu sudstva, ali ti dokumenti nisu objavljeni na sajtu.

Viši sud u Zrenjaninu i Osnovni sud u Bečeju nemaju na svojim sajtovima ni jedan od navedenih dokumenata. Naime, Godišnji izveštaj ni za jedan od navedenih sudova nije dostupan, a kada je reč o informatorima o radu, Viši sud u Zrenjaninu naveo je da je izrada informatora o radu u toku (iako ni za jednu prethodnu godinu ne postoji Informator), dok je poslednji objavljeni informator o radu Osnovnog suda u Bečeju iz 2016. godine, ažuriran poslednji put 2017. godine.²⁹

Opšti utisak je da su svi dokumenti lako dostupni na sajtu, ali ipak zabrinjava činjenica da čak 65% analiziranih sajtova poseduje samo informator o radu a ne i Godišnji izveštaj o radu suda,³⁰ kao i da dva suda nemaju ni jedan od navedenih dokumenata. Pored toga što je objavljivanje informatora o radu zakonska obaveza, ovakve vrste dokumenata treba da budu dostupne najširoj javnosti jer sadrže informacije koje građanima približavaju aktivnosti suda i na taj način doprinose povećanju transparentnosti rada.

VI Da li informator o radu sadrži sve delove predviđene propisima?

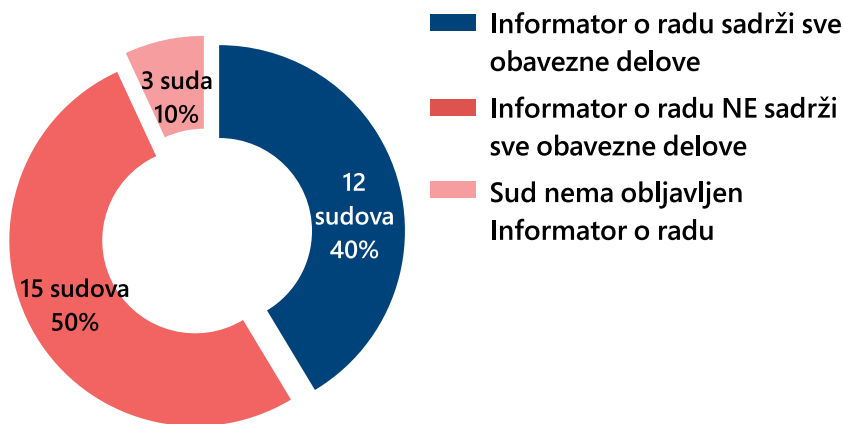
Tokom istraživanja analizirano je i da li objavljeni informatori o radu sadrže sve obavezne elemente propisane Uputstvom za izradu i objavljivanje informatora o radu državnog organa, izrađenog od strane Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Naime, kako bi

29 Iako zakonska obaveza nalaže da se Informatori o radu objavljuju na godišnjem nivou i redovno ažuriraju.

30 Iako veoma mali broj sudova raspolaže i ovim podacima, ti podaci su za 2018. godinu i stariji, te kao takvi nisu predmet ove analize.

se informator o radu smatrao potpunim on mora da sadrži sledeće delove: sadržaj, osnovne podatke o državnom organu i informatoru, organizacionu strukturu, opis funkcija starešina, opis pravila u vezi sa javnošću rada, spisak najčešće traženih informacija od javnog značaja, opis nadležnosti, ovlašćenja i obaveza, opis postupanja u okviru nadležnosti, ovlašćenja i obaveza, navođenje propisa, usluge koje organ pruža zainteresovanim licima, postupak radi pružanja usluga, pregled podataka o pruženim uslugama, podatke o prihodima i rashodima, podatke o javnim nabavkama, podatke o državnoj pomoći, podatke o isplaćenim platama, zaradama i drugim primanjima, podatke o sredstvima rada, čuvanje nosača informacija, vrste informacija u posedu, vrste informacija kojima državni organ omogućava pristup i informacije o podnošenju zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja.³¹ Istraživanje nije obuhvatalo sadržinsku analizu svakog informatora, već je samo podrazumevalo utvrđivanje da li informatori sadrže sve neophodne elemente.

Od ukupno 27 sudova koji su objavili informatore o radu, tek njih 12 sadrži sve obavezne delove, a čak 15 sudova izradilo je i objavilo Informatore o radu koji su nepotpuni.

Sudovi čiji su informatori o radu potpuni često se ažuriraju (i više puta godišnje), a među objavljenim informatorima izdvaja se informator o radu Višeg suda u Beogradu kao veoma lako pretraživ, vrlo detaljan i dostupan na dva pisma, ćirilicom i latinicom. Sa druge strane, informator o radu Višeg suda u Kruševcu sadrži neuobičajenu praksu navođenja sadržaja na samom kraju dokumenta, što može dovesti do zabune da Informator ne sadrži sve obavezne elemente, a može otežati i pretrag podataka.

31 Uputstvo za izradu i objavljivanje informatora o radu državnog organa, tačka 19.

Kada je reč o sudovima čiji informatori o radu nisu potpuni, uglavnom se radi o jednom ili dva obavezna dela koji nedostaju, što je slučaj sa 10 od 15 sudova koji ne ispunjavaju kriterijum. Informator o radu jednog suda ne sadrži četiri od dvadeset jednog obaveznog elementa, a čak 4 suda u svojim informatorima o radu imaju ozbiljnije propuste i nedostatke sedam i više obaveznih delova.

U informatorima sudova za koje je utvrđeno da sadrže manje nedostatke, radi se o izostavljanju nekog od sledećih obaveznih delova: vrste informacija kojima državni organ omogućava pristup, opis funkcija starešina, vrste informacija u posedu, postupak radi pružanja usluga, pregled podataka o pruženom uslugama, navođenje propisa, čuvanje nosača informacija, podaci o državnoj pomoći.

Informatori 4 suda iz uzorka (Osnovni sud u Vrbasu, Osnovni sud u Subotici, Osnovni sud u Kikindi i Viši sud u Nišu) koji ne sadrže čak trećinu obaveznih delova propisanih Pravilnikom, predstavljaju primer značajnih nedostataka u pogledu sadržaja Informatora o radu. Neke od specifičnosti delova koji nedostaju su: Informator o radu Osnovnog suda u Kikindi nema sadržaj, što od samog početka otežava pretragu obaveznih delova, a i sama forma Informatora drugačija je od forme u kojoj se Informatori izrađuju, te na prvi pogled i ne izgleda kao traženi dokument; Informator o radu Višeg suda u Nišu poseduje sadržaj, ali je on bez numeracije strana, što ponovo dovodi do otežanog pretraživanja dokumenta; u sadržaju Informatora o radu Osnovnog suda u Vrbasu uočena je nejasnoća naslovljavanja obaveznih delova, što ga takođe čini nepristupačnim za pretragu; Informator o radu Osnovnog suda u Subotici izrađen je na 3 jezika (srpski, hrvatski i mađarski), ali, iako je uočena takva pozitivna praksa, dokument ne sadrži čak 8 obaveznih delova.

Specifičnost koja je uočena tokom analize ovog kriterijuma predstavlja informator o radu Osnovnog suda u Ubu. Naime, ovaj informator o radu privukao je pažnju istraživačkom timu jer je prilikom pretrage da li sadrži sve obavezne delove uočeno da se naizgled čini tako, ali da zapravo to nije slučaj. Pre svega, u sadržaju nformatora navodi se da ima 92 strane, dok sam dokument ima 64 strane, pa je samim tim i numeracija strana i sadržaja koji se na njma nalazi u neskladu (npr. podaci za koje se navodi da se nalaze na strani 50 zapravo se nalaze na 37. strani). Dalje, iako naslovi u sadržaju ukazuju da Informator sadrži sve delove, već podnaslovi navode na to da neki od obaveznih delova nedostaju. Na primer, deo „Nadležnosti, ovlašćenja i obaveze” sadrži samo opis nadležnosti dok deo „Podaci o prihodima i rashodima” sadrže samo rashode. Takođe, iako je u sadržaju navedeno da informator sadrži i vrste informacija u posedu i informacije kojima sud omogućava pristup, podataka o informacijama kojima se omogućava pristup nema.

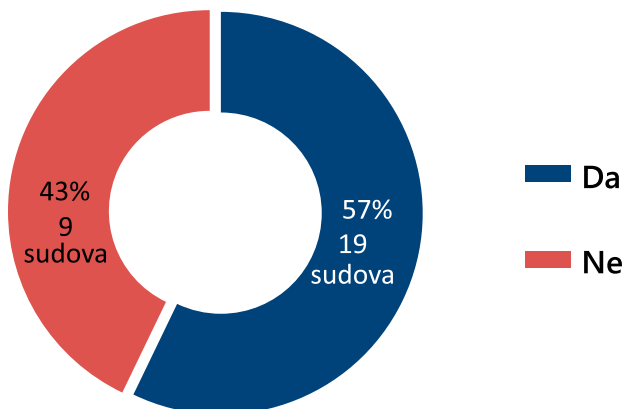
Iako predmet ove analize nije bio kvalitet samih podataka koji su dostupni u informatorima u radu sudova zabrinjavajuće je da više od polovine analiziranih sudova ne sadrži sve obavezne delove, imajući na umu da je svrha

izrade i informatora informisanje javnosti o dokumentima i informacijama kojima sud raspolaže, a koje mogu biti od koristi građanima kao i obezbeđivanje transparentnosti u radu sudova.

VII *Dostupnost informacija o licu za zaštitu podataka o ličnosti*

Prema novom Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti, organi javne vlasti dužni su da odrede lice koje je u tom organu zaduženo za zaštitu podataka o ličnosti (član 56. Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, stav 1), da informacije o imenovanom licu dostave Povereniku na propisanom formularu, kao i da informacije o licu za zaštitu podataka o ličnosti zajedno sa kontakt podacima učine dostupnim javnosti. Ova obaveza odnosi se na sve organe javne vlasti, a kako je primena Zakona o zaštiti podataka o ličnosti počela pre nešto manje od godinu dana od perioda kada je sprovedena analiza sajtova sudova (12. avgusta 2019. godine), i odnosi se na obezbeđivanje zaštite prava lica koja spadaju u korpus osnovnih ljudskih prava, istraživački tim smatrao je da je važno uvrstiti ovo pitanje, kao jedan od kriterijuma prilikom analize proaktivne transparentnosti sudova. Takođe, neka od prethodnih istraživanja koje su sproveli Partneri Srbija ukazuju da sudovi ne sprovode dosledno anonimizaciju, odnosno pseudonimizaciju, ličnih podataka učesnika u postupku, prilikom odgovaranja na zahteve za slobodan pristup informacijama od javnog značaja čiji je predmet dostavljanje kopija sudskih odluka i drugih akata suda koji sadrže lične podatke lica, čime se krši Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, i ugrožava pravo na privatnost građana.

**Da li su na sajtovima sudova dostupne informacije:
Ime i prezime Lica za zaštitu podataka o ličnosti?**

Analiza sajtova pokazala je da:

Od 28 sudova iz uzorka, koji imaju internet stranice, 19 sudova u nekom od odeljaka sajta ima postavljene informacije o imenu i prezimenu lica za zaštitu podataka o ličnosti, dok 9 sudova nema ove informacije objavljene na sajtu.

Međutim, ove podatke treba uzeti sa rezervom. Od 19 sudova, samo kod 6 sudova ove informacije se nalaze direktno postavljene na sajtu. Deset sudova je ovu informaciju postavilo u formi linka na koji je potrebno kliknuti, nakon čega se otvara dokument (najčešće odluka suda) u kojoj se informacija zapravo nalazi. Zatim, 3 suda ima ove informacije dostupne isključivo u sklopu svojih Informatora o radu, odnosno Godišnjih rasporeda poslova, što znači da ove informacije, iako postoje, zapravo nisu lako dostupne potencijalnom tražiocu. Primer pozitivne prakse su: [Viši sud u Beogradu](#), [Viši sud u Smederevu](#) i [Prvi osnovni sud u Beogradu](#), kod kojih se ove informacije nalaze u odeljku sajta pod nazivom Kontakti, kao i Osnovni sud u Bujanovcu na čijoj početnoj internet stranici (*Home Page*) stoji odeljak **ZAŠTITA PODATAKA O LIČNOSTI**. Primer prakse koju bi trebalo unaprediti su Treći osnovni sud u Beogradu, Osnovni sud u Pančevu i Osnovni sud u Bečeju, kod kojih se informacije o licu za zaštitu podataka o ličnosti nalaze u informatoru o radu, odnosno Godišnjem rasporedu poslova sudija, tako da iako se može uzeti da je obaveza formalno ispunjena, navedeni podaci zapravo nisu lako pretraživi/pristupačni prosečnom tražiocu/građaninu.

Pored toga, 9 sudova iz uzorka nema ove informacije ni na sajtu, niti u nekom od dokumenata koja postoje na sajtu.³² To su Osnovni sud u Vrbasu, Osnovni sud u Subotici, Osnovni sud u Jagodini, Osnovni sud u Lebanu, Osnovni sud u Pirotu, Viši sud u Negotinu, Viši sud u Prokuplju, Viši sud u Kruševcu i Viši sud u Zrenjaninu.

VIII Da li sudovi objavljuju informacije od značaja za građane i koliko često ažuriraju svoje internet stranice?

U okviru analize transparentnosti sudova, istraživački tim je istražio u kojoj meri sudovi objavljuju informacije u vezi sa radom na internet stranica, te u kojoj meri su informacije koje sudovi objavljuju korisne/informativne za građane, medije i javnost uopšte.

Za te potrebe posmatrani su odeljci sajtova za koje se tradicionalno može pretpostaviti da sadrže objave ovog tipa, kao što su: VESTI, SAOPŠTENJA,

32 Za potrebe prikupljanja podataka u vezi sa licem za zaštitu podataka o ličnosti, pored pretrage/analize sadržaja sajtova, vršena je pretraga sledećih dokumenata: Informatora o radu suda, Godišnjeg rasporeda poslova sudija, Akta o sistematizaciji radnih mesta, Godišnjeg izveštaja o radu sudova (ukoliko su ova dokumenta bila dostupna na konkretnom sajtu).

AKTUELNO, OBAVEŠTENJA, VAŽNA OBAVEŠTENJA, i sl, kao i početne strane (*Home Page*) svih sajtova iz uzorka.

Da bi se utvrdila redovnost, odnosno, ažurnost dodatan uslov koji je postavljen, bio je da li su sudovi objavili barem jedno obaveštenje, odnosno vest, u poslednja tri meseca. Ovaj rok računat je od dana pretrage konkretnog sajta.

Pored toga, sudovima je u zahtevima za slobodan pristup informacijama od javnog značaja upućeno i pitanje: „Koliko često Vaš sud postavlja i ažurira informacije na svojoj internet stranici, a koje su od značaja za građane (naglasiti da li se ažuriranje vrši više od jednom nedeljno, više od jednom mesečno...)?”. Pitanje iz zahteva je postavljeno u (polu) otvorenoj formi, i cilj je bio da se na ovaj način prikupe što kvalitetniji podaci od sudova, koji će u analizi biti predstavljeni uz analizu istraživača koja se odnosi na pretragu sajtova.

Pretraga je prvi put izvršena u periodu od 04. februara do 04. marta 2020. godine, a naknadna provera izvršena je u periodu od 09. do 11. juna 2020. godine.

Prva pretraga poslužila je istraživačima da mapiraju potencijalna mesta na kojima se informacije o radu i informacije od značaja za građane mogu naći, da li sudovi objavljuju takvu vrstu informacija, šta smatraju informacijama koje u vezi sa svojim radom treba da objavljuju itd. Druga, naknadna provera, odnosila se pre svega na klasifikaciju informacija koje su na sajtovima dostupne, i proveru da li su sudovi za vreme vanrednog stanja objavljivali informacije korisne za učesnike sudskih postupaka i građane uopšteno.

Analiza je pokazala da na sajtovima najčešće postoji odeljak (sekcija) ili pod-odeljak sajta koji nosi naziv VESTI, OBAVEŠTENJA, SAOPŠTENJA i dr, kao i da deo sudova na početnoj internet stranici (*Home Page*) objavljuje vesti, odnosno saopštenja.

U posmatranom periodu, dakle 3 meseca unazad od dana prve pretrage sajta suda, 8 sudova nije imalo nikakve objave u gore navedenim odeljcima sajtova, kao ni na početnoj internet stranici suda. Ti sudovi su: Treći osnovni sud u Beogradu, Osnovni sud u Pančevu, Osnovni sud u Bečeju, Viši sud u Zrenjaninu, Osnovni sud u Subotici, Osnovni sud u Kikindi, Viši sud u Požarevcu i Viši sud u Nišu.

U drugu grupu spadaju sudovi koji ne objavljuju datume kada su određenu vest ili obaveštenje postavili na sajt, pa se zapravo i ne može utvrditi da li su posmatranom periodu objavljivali informacije o svom radu.

Kao što se sa fotografije može videti, nisu naznačeni datumi kada su postavljena obaveštenja koja stoje na stranici Višeg suda u Novom Pazaru, koja nosi naziv OBAVEŠTENJA³³.

Ovo je praksa ukupno 8 sudova iz uzorka, a to su: Osnovni sud u Mladencu, Viši sud u Novom Pazaru, Osnovni sud u Jagodini, Viši sud u Prokuplju, Viši sud u Negotinu, Osnovni sud u Lebanu, Osnovni sud u Kuršumliji i Osnovni sud u Bujanovcu.

Interesantno je da Viši sud u Negotinu, u sekciji Obaveštenja, ima jednu objavu koja je datirana, i odnosi se na vest o „Danu otvorenih vrata”, koja je iz oktobra 2013. godine i nakon toga nekoliko objava za koje se ne može utvrditi tačno vreme postavljanja.³⁴

U poslednju grupu spadaju oni sudovi koji su u posmatranom periodu imali jednu ili više vesti ili obaveštenja postavljenih na sajtu. Pozitivno je da je to skoro polovina od uzorka, odnosno 12 sudova. Važno je naglasiti da su vrste informacija koje sudovi objavljuju različite, međutim mogu se uočiti određeni trendovi:

- ▶ Informacije o okončanju postupaka, donetim presudama u slučajevima za koje se može reći da postoji pojačano interesovanje javnosti, takođe informacije u vezi sa određivanjem pritvora i sl;³⁵
- ▶ Informacije u vezi sa postavljanjem privremenih zastupnika u konkretnim sudskim postupcima;

33 Screenshot internet stranice Višeg suda u Novom Pazaru, odeljak sajta Oglasna tabla, podsekcija OBAVEŠTENJA: <http://www.np.vi.sud.rs/program.html>, sajtu je pristupano 11.06.2020.

34 Internet stranica Višeg suda u Negotinu, odeljak Obaveštenja: http://www.ne.vi.sud.rs/obavestenja_cir.html

35 Ovu vrstu informacija objavljuje Viši sud u odeljku sajta VESTI, pr: <https://www.bg.vi.sud.rs/vest/2195/doneta-i-javno-objavljena-presuda-u-krivicnom-postupku-koji-se-vodi-protiv-optuzenog-aleksandra-zdravkovica-i-dr-pokusaj-ubistva-beka.php>

- ▶ Oglasi o prodaji imovine dužnika;
- ▶ Informacije o internim konkursima za zapošljavanje;
- ▶ Informacije o promeni sedišta suda i/ili drugih kontakt podataka suda;
- ▶ Informacije o ugovorima zaključenim sa trećim stranama (npr. zaključenje ugovora sa JP Pošte Srbije);
- ▶ Informacije o dodeljenim nagradama;
- ▶ Različite vrste internih odluka suda (najčešće o angažovanju zaposlenih na dodatnim poslovima³⁶).

Sudovi, dakle, nemaju ujednačenu praksu kada je u pitanju vrsta vesti koje objavljuju na svojim internet stranicama kako bi informisale javnost od svom radu. Te informacije variraju od informacija koje se tiču konkretnih sudskih postupaka, do informacija o dodeljenim nagradama, a jedan od sudova iz uzorka kao jedinu vest u odeljku pod nazivom „Vesti” ima objavljen intervju/video snimak predsednice suda.³⁷

Takođe, sudovi nemaju ujednačenu praksu na kojim delovima sajtova se mogu naći informacije koje sud smatra da treba da deli sa građanima. Zanimljivo je i da sudovi koji imaju isti tip/model sajta, vesti objavljuju u različitim odeljcima sajtova. Nekoliko sajtova sudova sadrži više odeljaka na kojima se vesti mogu naći, tako da nije jasno zašto se neke vesti odnosno obaveštenja nalaze u odeljku pod nazivom VESTI, a druge u odeljku pod nazivom OBAVEŠTENJA, a treće u odeljku VAŽNA OBAVEŠTENJA. Primer za to su sajtovi Višeg suda u Beogradu, Trećeg osnovnog suda u Beogradu, Prvog osnovnog suda u Beogradu, Osnovnog suda u Kikindi, Osnovnog suda u Subotici i dr, koji imaju isti tip/model sajta, i iste odeljke (sekcije) sajta, ali na drugačiji način grupišu informacije, tako da nije jasno koju vrstu vesti treba tražiti u kom odeljku, niti na koji način se klasifikuje koje vesti treba objavljivati u kom odeljku. Pored toga, postoje sajtovi koji vizuelno veoma liče, ali imaju drugačije nazive odeljaka u kojem se objavljuju vesti i obaveštenja.

Deo sudova na svojim sajtovima nema sekciju koja je dostupna sa početne strane sajta, a koja se odnosi na vesti, već je neophodno pretraživati sajt, pa se putem drugih odeljaka i pod- odeljaka sajta dolazi do odeljaka koji se odnosi na vesti. Primer za to su sajtovi [Višeg suda u Novom Pazaru](#), [Višeg suda u Prokuplju](#), [Osnovnog suda u Bujanovcu](#) i [Osnovnog sud u Kuršumliji](#).

Važno je naglasiti da većina sudova zapravo ne kreira vesti, već samo postavlja dokumenta na koja je potrebno „kliknuti”, nakon čega se otvara

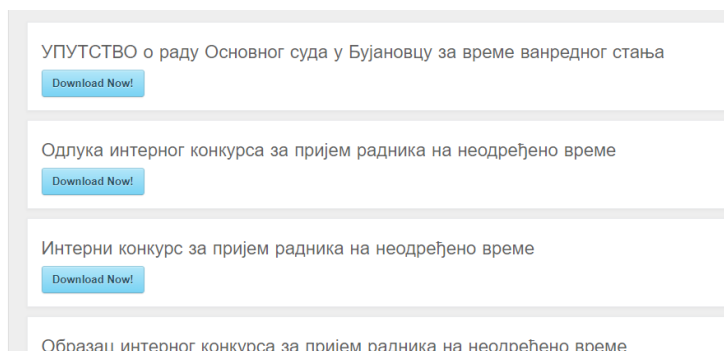
36 Ovde se pre svega misli na imenovanje zaposlenog kao lica zaduženog za zaštitu ličnih podataka, http://www.ne.vi.sud.rs/obavestenja_cir.html

37 Osnovni sud u Subotici, odeljak Vesti: <https://www.su.os.sud.rs/news.php?id=68>

novi prozor u kojem se nalazi skenirani dokument u .doc ili .pdf formatu. Primer takve prakse je Osnovni sud u Pančevu, čija praksa je da objave na sajtu označava brojevima i slovima, prema nazivu pod kojim je odluka u sudu zavedena, tako da se, pre nego što se „klikne” na link, zapravo i ne može znati na šta se obaveštenje odnosi.³⁸ Dodatna prepreka postoji kod sudova iz uzorka kod kojih se za pregled vesti zahteva preuzimanje fajla/ dokumenta (*download* opcija). Praksa je i tu različita pa tako neki sudovi pored linka objave imaju naznačeno da je potrebno preuzeti fajl, dok kod drugih preuzimanje automatski počinje u trenutku kada kliknete na link, bez prethodne informacije o tome.³⁹

40

Kako bi praksa sudova u oblasti proaktivne transparentnosti bila što verodostojnije prikazana, Partneri Srbija su i u zahtevima za slobodan pristup informacijama od javnog značaja, koji su upućeni sudovima, postavili pitanje: „Koliko često sud postavlja i ažurira informacije na svojoj internet stranici, a koje su od značaja za građane (sa napomenom da naglase da li se ažuriranje vrši više od jednom nedeljno, više od jednom mesečno...)?”

Svi sudovi iz uzorka su odgovorili na ovo pitanje, osim Osnovnog suda u Vrbasu i Višeg suda u Prokuplju, međutim većina sudova dala je nedovoljno određene odgovore. Tako je Prvi osnovni sud u Beogradu odgovorio da ažuriranje na sajtu čini „uvek, kad god dođe do neke promene odnosno obaveštenja za građane“, Viši sud u Smederevu naveo je da se „odluke od značaja za građane objavljuju odmah nakon njihove konačnosti“, Viši sud u Novom Sadu da to čine „redovno, tj. kad god dođe do promena u podacima koji se nalaze na sajtu suda“, uz napomenu da je novi sajt trenutno u

38 Osnovni sud u Pančevu, odeljak sajta Sapštenje za javnost: <http://www.pa.os.sud.rs/index.php?prf=con&id=96>

39 Primer za to je internet stranica Osnovnog suda u Kuršumliji, odeljak Oglasna tabla: <http://www.ku.os.sud.rs/index.php?prf=con&id=107>

40 Screenshot internet stranice Osnovnog suda u Bujanovcu, odeljak sajta Oglasnatabla, pododeljak Ostali oglasi: <http://bu.os.sud.rs/ostali-oglas/> sajtu je pristupano 11.06.2020. godine.

izradi. Viši sud u Nišu tvrdi da se „ne može utvrditi koliko često ažuriraju informacije, jer se ažuriranje informacija vrši u zavisnosti od toga da određena informacija u vezi sa radom suda bude transparentna i dostupna javnosti“, Viši sud u Zrenjaninu ažuriranje sprovodi „povremeno“, Osnovni sud u Bujanovcu ažurira informacije na sajtu „po potrebi“, dok Viši sud u Požarevcu i Osnovni sud u Pirotu to čine „redovno“.

Takođe, kako bismo utvrdili da li osnovni i viši sudovi na svoje sajtove postavljaju sažetke presuda, pogotovo za predmete koji su od značaja za građane, u poslatim zahtevima jedno od pitanja bilo je: „Da li na internet stranici Vašeg suda objavljujete sažetke presuda? Kojim kriterijumima se vodite prilikom odabira presuda čije ćete sažetke objaviti?“

Iz odgovora sudova zaključuje se da nijedan sud iz uzorka ne postavlja sažetke presuda na svom sajtu. Viši sud u Beogradu „izdaje saopštenja o objavljenim presudama u predmetima za koje je javnost zainteresovana, u tzv. medijski predmetima“, Viši sud u Novom Sadu „objavljuje biltene u kojima se nalaze sentence“, dok Viši sud u Nišu „objavljuje samo obaveštenja o tome da je objavljena presuda protiv određenog lica, u postupku za koje su mediji zainteresovani.“ Dva suda, Viši sud u Prokuplju i Osnovni sud u Vrbasu nisu odgovorili na postavljeno pitanje. Tokom konsultativnih sastanaka koji su održani sa predstavnicima sudova, jedan od predstavnika je zaključio da sudovi ne objavljuju sažetke presuda, jer bi ovo podrazumevalo dodatnu angažovanost osoblja, odnosno ukazao da sudovi nemaju dovoljno ljudskih resursa.

Iako objavljivanje sažetaka presuda ne predstavlja zakonsku obavezu sudova, a sudska praksa formalno nije izvor prava u domaćem pravnom sistemu, objavljivanje delova presuda ili osnovnih informacija o presudama u onim predmetima koji mogu biti od značaja za najširu javnost (stavljajući akcenat na predmete za koje postoji veliko medijsko interesovanje) može doprineti povećanju transparentnosti rada sudova i porastu nivoa poverenja građana u rad sudova. Ovakva praksa doprinela bi i smanjenju mogućih koruptivnih radnji u radu sudova, posebno imajući u vidu veliko interesovanje javnosti za tzv. medijske predmete (one u kojima se na strani tužioca ili tuženog nalaze javne ličnosti, javni funkcioneri, odgovorna lica u javnim preduzećima i sl). Primer dobre prakse u ovoj oblasti predstavljaju saopštenja koja objavljuje Viši sud u Beogradu.

Dostupnost informacije koje se odnose na rad sudova tokom trajanja vanrednog stanja i pandemije virusa COVID- 19

Naknadnim pregledom sajtova koji je izvršen u junu 2020. godine, Partneri Srbija želeli su da utvrde da li su sudovi u vreme trajanja vanrednog stanja i po njegovom okončanju objavljivali informacije korisne za učesnike sudskih postupaka i građane uopšte.

Od 28 sudova iz uzorka koji imaju internet stranice, svi sudovi, sem Višeg suda u Prokuplju, objavljivali su vesti i informacije koje se odnose na pandemiju virusa COVID-19. Objavljene vesti uglavnom se odnose na rad suda za vreme trajanja vanrednog stanja, pravila kojih se strane i drugi posetio- ci suda moraju pridržavati prilikom ulaska i boravka u prostorijama suda, rad suda po ukidanju vanrednog stanja itd.

IX Da li su internet stranice sudova prilagođene za slepe i slabovide?

Kako bi sve kategorije građana imale pristup važnim informacijama o radu sudova, Partneri Srbija želeli su da provere da li su internet stranice sudova prilagođene za slepe i slabovide osobe. Ovo pitanje se nalazilo i u zahtevu za pristup informacijama od javnog značaja. Svrha uključivanja ovog pitanja bila je da se utvrdi odnos suda prema sopstvenoj praksi, odnosno da sud izvrši samoprocenu pristupačnosti svog sajta i sam se izjasni da li smatra da je sajt prilagođen slepim i slabovidim osobama. Analizirajući dobijene odgovore na zahteve, ustanovljeno je da samo Viši sud u Novom Pazaru tvrdi da je sajt prilagođen za slepe i slabovide osobe. Viši sud u Kruševcu naveo je da je sajt „delimično optimizovan”. Iz odgovora 23 suda istraživači su zaključili da ovi sudovi smatraju da sajtovi nisu pristupačni, dok 3 suda nisu odgovorila na postavljeno pitanje.

Samo izjašnjenje suda po ovom pitanju ne može predstavljati osnov za konstataciju jesu li sajtovi zaista pristupačni. Za populaciju koja, prema podacima Saveza slepih Srbije broji oko 12.000⁴¹, ovo pitanje jeste važno jer svi oni mogu biti učesnici sudskih postupaka. Takođe, svi oni kao građani Srbije imaju pravo da budu obavешteni o radu sudova, bez obzira na to da li imaju pravni interes koji žele da ostvare pred sudovima, te ukazujemo na neophodnost unapređenja pristupačnosti sajtova sudova za slepa i slabovida lica. Preporučujemo da se unapređenje pristupačnosti sajtova sprovodi uz uključivanje predstavnika ove zajednice, koji kao korisnici sajtova mogu da daju korisne savete prilikom njihove izrade i da daju procenu jesu li postojeći sajtovi zaista pristupačni.

Predstavnica jednog od sudova koja je učestvovala na konsultativnom sastanku koji su Partneri Srbija organizovali, ukazala je da izgled i prilagođenost sajtova zavise isključivo od Ministarstva pravde, pošto se od njih traži odobrenje za sve veće izmene na sajtu. Jedan od učesnika sastanka naglasio je da bi prilagođavanje sajtova slepim i slabovidim podrazumevalo velike materijalne izdatke, dok se većina predstavnika sudova saglasila da je potrebno raditi na prilagođavanju sajtova.

41 <https://www.savezslepih.org.rs/o-nama/>

X *Da li su sajtovi sudova u višejezičnim sredinama izrađeni na manjinskim jezicima?*

U oblastima u kojima postoji veće prisustvo nacionalnih manjina - u Novom Sadu, Bečeju, Zrenjaninu, Subotici (gde se nalazi veliki broj pripadnika mađarske nacionalne manjine) i Bujanovcu (gde je prisutna albanska nacionalna manjina), sajtovi nisu dostupni na jezicima nacionalnih manjina. Samim tim, ova područja imaju značajan broj ljudi koji su pripadnici nacionalnih manjina i koja će se potencijalno u nekom trenutku naći pred sudom. Stoga, neophodno je omogućiti i ovim licima da na jeziku koji razumeju budu obavešteni o radu suda, kao i svojim pravima i obavezama u vezi sa nadležnostima suda.

Primera radi, sajtovi opština Bujanovac i Bečej, kao i sajtovi gradova Subotice i Zrenjanina dostupni su na jezicima nacionalnih manjina koje žive u tim područjima i predstavljaju primere dobre prakse koje bi i pomenuti sudovi trebalo da primene, kako bi na taj način pristup informacijama bio omogućen i prilikom pretrage internet stranica sudova u ovim mestima.

XI *Da li na sajtu suda postoji sadržaj/dokumenti u otvorenom formatu?*

Dokumenta objavljena u otvorenom formatu dostupna su korisnicima bez ograničenja i njihova implementacija je slobodna. Otvoreni format omogućuje upoređivanje sadržaja u više dokumenata koji sadrže iste vrste informacija, što predstavlja posebnu pogodnost za sve koji žele da temeljno istraže postupanje organa vlasti i razlike među njima. Međutim, u Srbiji se ne može reći da je primena otvorenog formata zaživela, te konstatujemo da prilikom analize sajtova nisu pronađena dokumenta u otvorenom formatu ni kod jednog suda iz uzorka. I dalje je dominantan način objavljivanja dokumentacije u .pdf ili .doc formatu, te ukazujemo da je za primenu ovakve prakse neophodno raditi kako na podizanju svesti sudova o unapređenju transparentnosti, tako i izmeni propisa koji bi uredili ovu obavezu, uz opredeljivanje adekvatnih resursa sudovima za ispunjavanje takve obaveze.

XII *Da li sudovi imaju kreirane naloge na društvenim mrežama (Facebook, TW, Instagram)?*

Nijedan od navedenih linkova ka fejsbuk stranicama sudova iz uzorka ne predstavljaju zvanične stranice sudova, uglavnom ne sadrže nikakve objave ili informacije od značaja za građane, već najčešće sadrže objave drugih ljudi na kojima je sud označen. Svakom sudu na Fejsbuku kao tip stranice stoji ili *page*, ili *courthouse* ili *local business*.

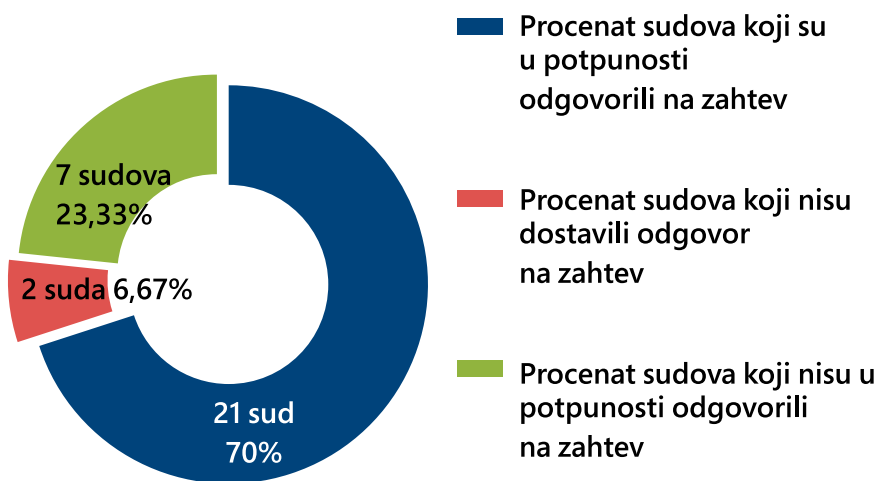
Neki predstavnici sudova koji su učestvovali u konsultacijama su kazali da do tada nisu ni znali da postoje stranice koje su nazvane po njihovom

sudu. Nekoliko predstavnika sudova ukazalo je da sudovi ne nameravaju da koriste društvene mreže za komunikaciju sa javnošću i da je poželjnije zadržati formalnije kanale komunikacije, u okviru kojih sudovi imaju više prilika da kontrolišu objavljen sadržaj. U tom smislu, pokretanje razgovora o ovom pitanju smatramo važnim korakom kako bi se sudovi uopšte odredili prema komunikaciji putem društvenim mrežama, sa svim prednostima i nedostacima koje društvene mreže donose.

Reaktivna transparentnost

Reaktivna transparentnost zasniva se na pravu svakog građanina da od organa vlasti zatraži informacije o njihovom radu, upućivanjem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja. Svih 30 zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja poslato je sudovima iz uzorka 21. februara 2020. godine. Ukupno 28 od 30 sudova dostavilo je svoje odgovore, od kojih je četiri suda odgovorilo izvan predviđenog roka od 15 dana - Viši sud u Zrenjaninu, Osnovni sud u Bečeju, Osnovni sud u Vrbasu i Osnovni sud u Lebanu. Osnovni sud u Brusu i Osnovni sud u Ubu uopšte nisu odgovorili na zahtev. Nijedan od sudova nije tražio dopunski rok za dostavljanje odgovora.

Od 30 sudova, ukupno 21 sud pružio je tačne i precizne informacije, tj. odgovorili su na zahtev u potpunosti, odgovorivši na postavljena pitanja i dostavivši traženu dokumentaciju.

2 suda - Osnovni su u Ubu i Osnovni sud u Brusu uopšte nisu odgovorili na zahteve.

Preostalih 7 sudova jesu dostavili svoje odgovore na zahteve koje su Partneri Srbija poslali, ali nisu odgovorili na zahtev u potpunosti tj. ili nisu dostavili odgovore na postavljena pitanja ili nisu dostavili traženu dokumentaciju. Tako, Osnovni sud u Vrbasu i Viši sud u Prokuplju jesu dostavili traženu dokumentaciju (ili bar deo iste) ali nisu odgovorili ni na jedno od postavljenih pitanja pre toga. Viši sud u Beogradu, Viši sud u Zrenjaninu, Viši sud u Požarevcu i Viši sud u Nišu nisu dostavili svu traženu dokumentaciju, ali jesu pružili odgovore na postavljena pitanja.

Od 28 sudova koji su odgovorili na zahtev, samo je Osnovni sud u Pirotu tražio da im se dostavi razlog zbog kojeg se traži dokumentacija i ovo je ujedno i jedini sud koji nije dostavio bilo kakvu dokumentaciju. Ovakva praksa svakako nije utemeljena u Zakonu, imajući u vidu pretpostavku opravdanog interesa javnosti da zna.

Ranije je napomenuto da su istraživači od sudova zatražili dostavljanje određenih sudskih odluka, što se odnosilo na krivičnu, parničnu i vanparničnu materiju.

Od 20 osnovnih sudova zatraženo je da nam dostave sledeće odluke:

- ▶ Poslednji sporazum o priznanju krivičnog dela koji je zaključen, u vezi sa krivičnim delima iz glave 33. Krivičnog zakonika - Dela protiv službene dužnosti, ili krivičnim delima iz članova 227, 228 i 228a;
- ▶ Poslednju presudu za neko od krivičnih dela iz glave 33. Krivičnog zakonika - Dela protiv službene dužnosti;
- ▶ Poslednju nepravnosnažnu presudu u 2019. godini u parnici;
- ▶ Poslednju odluku donetu u vanparničnom postupku u 2019. godini, a koja nije postala pravnosnažna;
- ▶ Poslednju pravnosnažnu presudu u parnici i poslednju pravnosnažnu presudu u vanparnici.

Od 10 viših sudova zatražene su sledeće odluke:

- ▶ Poslednji sporazum o priznanju krivičnog dela koji je zaključen, u vezi sa krivičnim delima iz glave 33. Krivičnog zakonika - Dela protiv službene dužnosti, ili krivičnim delima iz članova 227, 228 i 228a;
- ▶ Poslednju presudu za neko od krivičnih dela iz glave 33. Krivičnog zakonika - Dela protiv službene dužnosti;

- ▶ Poslednju odluku donetu u vanparničnom postupku u 2019. godini, a koja nije postala pravnosnažna;
- ▶ Poslednju odluku po žalbi donetu u vanparničnom postupku u 2019. godini, a koja nije postala pravnosnažna;
- ▶ Poslednju pravnosnažnu presudu u parnici;
- ▶ Poslednju odluku po žalbi donetu u vanparničnom postupku u 2019. godini.

21 sud dostavio je svu traženu dokumentaciju. Ukoliko je sud naveo da nisu imali postupke u kojima je poslednji sporazum o priznanju krivičnog dela zaključen, u vezi sa krivičnim delima iz glave 33. Krivičnog zakonika - Dela protiv službene dužnosti, ili krivičnim delima iz članova 227, 228 i 228a, a dostavili su ostalu dokumentaciju, tumačeno je kao da je dostavljena kompletna dokumentacija.

Imajući ovo u vidu, 7 sudova (od 28 koliko je dostavilo svoje odgovore na zahteve) nije dostavilo svu traženu dokumentaciju, što ukazuje da i dalje postoji značajan udeo sudova koji ne ispunjavaju adekvatno svoje obaveze u pogledu transparentnosti.

Viši sud u Zrenjaninu u svom odgovoru naveo je da nije bilo sporazuma o priznanju krivice za krivična dela iz članova 227, 228, 228a Krivičnog zakonika. Međutim, nije dostavljena ni poslednja presuda za dela protiv službene dužnosti, a iz odgovora se ne može zaključiti da li je razlog nedostavljanja to što nije bilo takvih postupaka pred ovim sudom. Ovaj sud takođe je dostavio odluku Apelacionog suda u Novom Sadu po žalbi, a ne svoju odluku po žalbi.

Viši sud u Požarevcu nije dostavio poslednju odluku po žalbi u vanparničnom postupku u 2019. godini, donetu od strane Višeg suda, već odluku Apelacionog suda po žalbi na odluku Višeg. Viši sud u Požarevcu takođe nije dostavio poslednju presudu za neko od krivičnih dela iz glave 33 Zakonika, uz navode da u 2019. nije vođen takav postupak, iako u zahtevu nije preciziran vremenski period u kojem bi ta odluka trebalo biti donesena, već je tražena samo poslednja doneta presuda.

Viši sud u Prokuplju takođe je dostavio odluku po žalbi Apelacionog suda u Nišu, a ne svoju odluku. U ovim situacijama ostavljamo prostor da je moguće da pitanje nije bilo dovoljno precizno formulisano, pa stoga postupajuće lice nije razumelo zahtev na odgovarajući način.

Viši sud u Nišu dostavio je prepise traženih pravnosnažnih odluka, sa napomenom da su po zakonu sve odluke koje viši sud donosi po žalbi u vanparničnom postupku pravnosnažne. Dostavio je i odluke u krivici, ali nedostaje odluka doneta u vanparničnom postupku (u prvom stepenu) u

2019. koja nije postala pravnosnažna, pa je stoga tumačeno kao da je sud delimično dostavio dokumentaciju.

Viši sud u Beogradu nije dostavio poslednje odluke u postupcima koji nisu pravnosnažno okončani, jer je u toku žalbeni postupak.

Osnovni sud u Požegi nije dostavio nepravnosnažnu vanparničnu odluku, već obe koje su dostavljene imaju pečat pravnosnažnosti, pa je stoga tumačeno kao da je delimično dostavio dokumentaciju.

Osnovni sud u Pirotu odbio je da dostavi svu traženu dokumentaciju i zahtevio da se zahtev dopuni. Sud je to zatražio jer „postoji mogućnost ugrožavanja, ometanja i otežavanja vođenja sudskih postupaka, ukoliko ne postoji opravdani interes da se dostave kopije predmetnih presuda.“ Ovo je ujedno i jedini sud koji je tražio dopunu Zahteva i nije dostavio ni odluke koje su postale pravnosnažne. Takođe, sud je tražio da Partneri Srbija obrazlože interes za dobijanje ovih presuda, pošto udruženje nije stranka ni u jednom postupku za koje su tražene kopije presuda.

Jedna od učesnica konsultativnih sastanaka koji su održani sa predstavnicima sudova, a ujedno i predstavnicima suda koji nije bio uključen u istraživački uzorak, takođe je stala da ne bi trebalo dostavljati presude koje su nepravnosnažne, jer smatra da su promenljive, kao i da njihovo objavljivanje može ugroziti pretpostavku nevinosti okrivljenog. Predstavnicima nekoliko sudova koji su učestvovali u konsultacijama suprotnog su stava - oni smatraju da bi trebalo dostavljati i presude koje nisu pravnosnažne, uz odgovarajuću anonimizaciju, jer su suđenja svakako javna, uz pojašnjenje prilikom dostavljanja presude, da se radi o nepravnosnažnoj sudskoj presudi na koju je uložena žalba.

Partneri Srbija već su se susreli sa ovakvom praksom, analizirajući primenu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja u Srbiji u istoimenoj [studiji](#). Prekršajni sud u Beogradu tada je odbio da dostavi kopije svojih odluka jer je u tim predmetima podneta žalba. Partneri Srbija su potom odlučili da podnesu žalbu Povereniku. Tom prilikom, Poverenik je zaključio da „*organ vlasti nije naveo na koji način i kojim to radnjama će omogućavanje javnosti prvostepenih presuda osuđujućih presuda zbog povrede prava na pristup informacijama od javnog značaja, uticati ne samo na ličnost tih lica već i na drugostepeni postupak, po eventualnoj žalbi u kome će se preispitivati prvostepena odluka⁴², te i pretpostavka nevinosti i odgovornosti navedenih lica, a Poverenik, ceneći pretežnji interes u konkretnom slučaju, nalazi da interes javnosti da zna ima prevagu, s obzirom da se omogućavanjem javnosti prvostepenih osuđujućih odluka suda za navedena lica ni na koji način ne utiče na eventualni drugostepeni postupak preispitivanja odluke o odgovornosti tih lica.*“⁴³

42 Preuzeto iz rešenja Poverenika br: 071-01-729/2019-03, od 01.04.2019. godine

43 Preuzeto iz rešenja Poverenika br: 071-01-729/2019-03, od 01.04.2019. godine

Imajući predstavljeno Rešenje Poverenika u vidu, ukazujemo na značaj usklađivanja prakse postupanja svih sudova u Srbiji sa standardima ustanovljenim tim Rešenjem.

Prilikom konsultativnih sastanaka, jedna od učesnica je ukazala na sve češće podnošenje zahteva za slobodan pristup informacijama od strane učesnika u postupcima koji se vode pred sudom. Ona je stala da bi ovakve zahteve trebalo odbijati, jer ta lica već imaju druge pravne mehanizme za dobijanje potrebnih informacija na raspolaganju. Međutim, predstavnica službe Poverenika naglasila je da stranke u postupku nisu isključene kao potencijalni tražioci informacija, i da u ovakvim situacijama moraju biti tretirani kao bilo koji drugi tražilac, i da bi sud u tom slučaju, ukoliko smatra da ne bi trebalo dostaviti određenu informaciju, trebalo da postupi u skladu sa zakonskim odredbama koje propisuju ograničenja slobodnom pristupu informacijama.

Takođe, u situacijama kada tražioci zahtevaju preveliki obim informacija i dokumentacije, tj. ne preciziraju zahtev na odgovarajući način, jedna od učesnica konsultativnog sastanka stala je da bi ovakve zahteve trebalo tumačiti kao zloupotrebu prava. Takođe smatra da stranke ne bi trebalo ovim putem da zahtevaju zapisnike sa ročišta, jer oni imaju na raspolaganju i druge pravne mehanizme za dobijanje ovih informacija.

U okviru ovog projekta, Partneri Srbija izradili su i vodič „Kako do informacija o radu sudova – smernice za tražioce informacija od javnog značaja”⁴⁴, u kojem su građanima dati saveti i smernice pomoću kojih će što lakše doći do informacija koje su im potrebne od sudova. Saveti se odnose na ispravnu izradu zahteva, kako bi pitanja odnosno zahtev bili precizno formulisani na informacije koje su tražiocu zaista potrebne, čime se sudovima olakšava postupanje po zahtevu.

Neizvršenje Poverenikovih rešenja od strane sudova

Još jedan važan aspekt primene standarda transparentnosti i relevantnog pravnog okvira u oblasti pristupa informacijama od javnog značaja jeste postupanje obveznika Zakona po rešenjima Poverenika, kojima se nalaže da dostave tražene informacije. Da podsetimo, rešenja Poverenika su „obavezujuća, konačna i izvršna“ (član 28. Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja). Uprkos tome, svake godine beleži se više stotina slučajeva u kojima Poverenik nalaže dostavljanje informacija, ali organi vlasti kao obveznici Zakona odbijaju da to učine. Poverenik svake godine objavljuje listu takvih slučajeva, ove godine kao integralni deo

44 [Vodič Kako do informacija o radu sudova – smernice za tražioce informacija od javnog značaja](#), Partneri Srbija, oktobar 2020.

Godišnjeg izveštaja za 2019. godinu.⁴⁵ Za potrebe ove analize, ukazujemo da se među organima vlasti koji ne postupaju po rešenjima Poverenika iz godine u godinu pojavljuju i sudovi.

Konkretno, u 2019. godini, prema navodima iz izveštaja, Poverenikova rešenja nisu izvršili sudovi u 14 slučajeva, i to: Apelacioni sud u Beogradu (1 rešenje), Viši sud u Beogradu (3 rešenja), Jagodini (2 rešenja) i Kruševcu (1 rešenje), Prvi osnovni sud u Beogradu (1 rešenje), Drugi osnovni sud u Beogradu (2 rešenja), Osnovni sud u Sjenici (1 rešenje), Paraćinu (1 rešenje) i Smederevu (1 rešenje), kao i Prekršajni sud u Vranju (1 rešenje). U izveštaju za 2018. godinu, Poverenik navodi 10 takvih slučajeva, među njima se nalaze (ponovo) Viši sud u Beogradu (5 rešenja), Privredni apelacioni sud u Beogradu i Kragujevcu, Osnovni sud u Kragujevcu i (ponovo) Sjenici, i Prekršajni sud u Beogradu – svi sa po jednim rešenjem. Za potrebe ove analize samo ćemo ukazati na sadržinu nekih traženih (i uskraćenih) informacija u datim predmetima (kako je to navedeno u pomenutim izveštajima Poverenika): *bruto i neto plata 2017. za određene sudije i predsednika suda, informacije o razlozima odbijanja rada određenih sudija po podnetim elektronskim tužbama*. Takođe, sudovi su uskraćivali informacije koje se odnose na konkretne predmete odnosno postupke koji se vode pred tim sudom (npr. kopije krivičnih prijava i zapisnika sa saslušanja), kao i u vezi sa optužnicom u predmetu ranjavanja poznatog biznismena.

Na konsultativnom sastanku u okviru istraživanja predstavnica službe Poverenika ukazala je da se ponekad dešava da organi javne vlasti postupe po rešenju Poverenika, ali da o tome ne obaveste službu Poverenika, pa je stoga apelovala na prisutne učesnike da uvek blagovremeno obaveste Poverenika o svim ispunjenim obavezama, kako bi brojčano stanje u pogledu neizvršenja rešenja bilo što tačnije. To je slučaj i sa tri rešenja Poverenika upućena Višem sudu u Beogradu koja su navedena u godišnjem izveštaju Poverenika za 2019. godinu. Za ta rešenja je u fazi rada na istraživanju utvrđeno da su zapravo izvršena, o čemu svedoči dokumentacija koju nam je dostavio ovaj sud, komentarišući preliminarne istraživačke nalaze.

Nepostupanje po rešenjima Poverenika predstavlja prekršaj.⁴⁶ Sa stanovišta poverenja javnosti u rad sudova, ukazujemo da sudovi moraju unaprediti svoju praksu i uvek postupati u skladu sa sadržajem rešenja Poverenika, kao hijerarhijski višeg organa vlasti u oblasti pristupa informacijama

45 [Godišnji izveštaji Poverenika kao i prikaz predmeta u kojima rešenja Poverenika nisu izvešena](#)

46 [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#) („Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010), član 46, stav 1. tačka 14, u vezi sa članom 28. stav 1. Više informacija o praksi Upravnog inspektorata u sprovođenju nadzora i podnošenju zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, kao i praksi prekršajnih sudova u materiji pristupa informacijama od javnog značaja, videti u: [Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja](#) („Sl. glasnik RS“, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010).

od javnog značaja. Upravo sudovi treba da svojim postupanjem i striktnim poštovanjem propisa daju primer „običnim“ građanima, u čije ime presuđuju i štite pravni poredak.

Ukazujemo i da organi u okviru sudske grane vlasti imaju na raspolaganju niz mera koje mogu preduzeti kako bi osigurali ovakvo postupanje sudova. Među takvim merama su i kontrola rada uprave nižeg suda od strane neposredno višeg suda, interni mehanizmi razmatranja postupanja suda, na primer, na sednicama svih sudija, ali i nadležnost Visokog saveta sudstva da raspravlja o radu predsednika konkretnog suda i preduzima mere iz svojih nadležnosti s tim u vezi.⁴⁷

---

47 Neki mehanizmi za unapređenje odgovornosti sudova u ovoj oblasti predstavljeni su u studiji: [\(Ne\)odgovornost institucija za skrivanje informacija](#), autori: Rade Đurić i Ivan Radojević, Izdavač: Partneri Srbija, 2019, strane 43-44.

Zaključci sa preporukama za sudove u Republici Srbiji

Predstavljeni rezultati istraživanja ukazuju da osnovni i viši sudovi iz uzorka primenjuju standarde transparentnosti u određenoj meri, ali se uočava da postoji dalji prostor za unapređenje prakse.

U formiranom uzorku od 30 viših i osnovnih sudova nalaze se dva suda koja nemaju svoje internet sajtove. Ova okolnost značajno umanjuje dostupnost informacija o radu tih sudova, te ukazujemo na neophodnost izrade sajtova za sve sudove u Republici Srbiji.

Zabrinjava nalaz da 10 sudova iz uzorka nema na sajtu informaciju o svojoj teritorijalnoj nadležnosti na ne više od tri klika od početne strane. Takođe, na ne više od tri klika od početne strane nismo uspeli da pronađemo korisne obrasce i formulare ili informacije o cenama usluga i smernicama za vršenje uplata na sajtovima šest sudova iz uzorka. Kada su bitne informacije o radu sudova teško uočljive na sajtovima sudova, to za posledicu može imati otežano komuniciranje građana sa tim sudovima, uz nedovoljno razumevanje načina na koji mogu zaštititi svoja prava ili izvršiti svoje obaveze pred sudom.

Imena sudija dostupna su na sajtu 27 sudova iz uzorka, što treba pozdraviti. Međutim, zabrinjava da se biografije sudija ne nalaze ni na jednom sajtu, što umanjuje kontrolnu ulogu javnosti i čini potencijalne učesnike u sudskim postupcima i zainteresovanu javnost neinformisanimima u odnosu na razvojni put i karijere nosilaca sudijske funkcije. U tom smislu, svi sudovi bi trebalo na svojim sajtovima da formiraju odgovarajuće sekcije i objave radne biografije sudija, kako je to već objavljeno na sajtu Vrhovnog kasacionog suda.

Informacije o licu ovlašćenom za postupanje po zahtevima za pristup informacijama od javnog značaja prisutne su na sajtovima 25 sudova iz uzorka, što ukazuje na visoku svest sudova o potrebi da ovakva informacija bude javno dostupna. Međutim, kod većeg broja sudova iz uzorka ova

informacija nije jednostavno pretraživa, te ukazujemo da bi sudovi trebalo da vidno postave takvu informaciju, na primer u sekciji „Kontakt“.

Samo 7 sudova iz uzorka na svom sajtu ima ažurirane informatore o radu i Godišnji izveštaj o radu, dok većina sudova ima samo jedan od ova dva dokumenta objavljena na sajtu. Informatori o radu sadrže sve obavezne elemente tek u nešto više od 40 % analiziranih informatora sudova iz uzorka. Više od 50% sudova je propustilo da u Informatore uvrsti sve obavezne elemente; najčešće nedostaju jedan ili dva obavezna elementa, međutim, uočeno je da postoje sudovi u kojima nedostaje sedam ili više obaveznih elemenata. Konačno, dva suda uopšte nemaju objavljene Informatore o radu. Ovo ukazuje da značajan broj sudova iz uzorka treba da unapredi svoju transparentnost, ispunjavanjem zakonskih obaveza u pogledu objavljivanja i kvaliteta izrade svojih informatora u radu.

Sadržaj sajtova sudova i dalje nije ujednačen pa tako ni kategorije (vrste informacija) koje se na njima nalaze nisu dovoljno usklađene. Kada se posmatraju i upoređuju sajtovi svih sudova iz uzorka, stiče se utisak da ne postoje standardi o tome koja se informacija smatra značajnom za javnost i koju treba podeliti sa javnošću putem sajta. Pa se tako u odgovarajućim sekcijama „Vesti“, „Saopštenja“, „Važna saopštenja“, „Aktuelno“, na sajtovima nekih sudova nalaze informacije o popunjavanju radnih mesta u sudu, dok se na sajtovima drugih sudova u istim ili sličnim sekcijama mogu pronaći informacije o toku aktuelnih medijski atraktivnih predmeta koji se vode pred sudom, ili informacije o nagradama koje su dodeljene sudu, ili da je objavljen Informator o radu, ili da je doneta određena presuda u predmetu koji se vodi pred sudom. Ovakva razučena praksa bi trebalo da se ujednači, kako bi posetioci svih sajtova sudova u Republici Srbiji unapred znali kakve informacije mogu da očekuju da pronađu na sajtu. Takođe, uočeno je da deo sudova iz uzorka prilikom objavljivanja vesti i saopštenja ne navodi datum objave, čime posetioci gube vrednu informaciju u pogledu aktuelnosti objave. Uočeno je da deo sudova postavlja dokumenta u sekcijama namenjenim za obaveštavanje građana, dok drugi sudovi ulažu dodatni napor da informišu građane tako što u formi vesti navode najvažnije informacije uz priloženu dokumentaciju koja može poslužiti za temeljnije upućivanje u sadržaj objave. Sve ovo upućuje da je potrebno dalje raditi na osavremenjavanju sajtova sudova. U tom smislu, preporuka sudovima jeste da za unapređenje sadržaja i karakteristika sajtova kao resurse iskoriste Uredbu Vlade RS o bližim uslovima za izradu i održavanje web prezentacije organa, platformu namenjenu pravosudnim organima koju je izradilo Ministarstvo pravde⁴⁸, kao i predstavljene primere dobre prakse u ovoj analizi, a sve kako bi sudovi unapredili sopstvenu

48 <https://www.rolps.org/vesti/jedinstvena-platforma-za-internet-prezentacije-pravosudnih-organa>

transparentnost, kako u pogledu vrste informacija koje objavljuju na svom sajtu, tako i u pogledu načina na koji to čine.

Sajtovi sudova nisu pristupačni slepim i slabovidim osobama, čime ova grupa građana Srbije i potencijalnih učesnika u postupcima pred sudovima ostaje nedovoljno informisana o nadležnostima, radu sudova i sudskoj praksi. Pristupačnost sajtova treba unaprediti, u saradnji sa predstavnicima slepih i slabovidih kako bi se osigurala primena najboljih standarda u ovoj oblasti, primereno potrebama korisnika.

Prostor za unapređenje sajtova sudova postoji i u pogledu razvoja višejezičnih sadržaja, na teritoriji nadležnosti suda u sredinama u kojima su osim srpskog jezika i drugi jezici u službenoj upotrebi ili su značajno zastupljeni u lokalnoj zajednici, a sve u cilju povećane informisanosti korisnika manjinskih jezika.

U pogledu reaktivne transparentnosti, raduje da je 28 od 30 sudova ispunilo obavezu da odgovori na upućeni zahtev za pristup informacijama od javnog značaja. Ipak, okolnost da dva suda to nisu učinila ukazuje da ti sudovi treba da razviju interne mehanizme za primenu jedne od osnovnih obaveza iz Zakona.

Dve trećine sudova iz uzorka u potpunosti je odgovorilo na upućene zahteve, pružajući tačne i potpune informacije. Njihovo postupanje svakako je ohrabrujuće i ukazuje da je primena Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, u delu koji se odnosi na postupanje po zahtevima za pristup, u velikoj meri zaživela.

Među sudovima koji su postupili drugačije, uočena je praksa jednog suda da odbija da dostavi traženu sudsku odluku jer je predmet po žalbi u istom predmetu u toku. Ovakva praksa sudova nije u skladu sa utvrđenom praksom Poverenika, da bez obzira na fazu u kojoj se nalazi predmet, sudske odluke moraju biti dostupne javnosti, te ukazujemo da je u ovom pogledu potrebno uložiti dodatne napore da se praksa Poverenika primenjuje u svim sudovima u Srbiji.

Pojedini sudovi su umesto svojih odluka dostavljali odluke apelacionih sudova po žalbi na njihove odluke. Zabeležena je i praksa da pojedini sudovi propuste da odgovore na postavljena pitanja, istovremeno dostavljajući dokumentaciju. Sve ovo ukazuje da sudovi treba da nastave da unapređuju svoj rad u vezi sa obavezama iz Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, te se nadamo da predstavljeni nalazi u ovoj analizi mogu da predstavljaju koristan materijal u narednom periodu.

Konačno, konstatujemo zabrinjavajući trend da se iz godine u godinu broj neizvršenih rešenja Poverenika ne smanjuje, iako su takva rešenja obave-

zujuća, konačna i izvršna. Među neizvršenim rešenjima nalaze se i ona u predmetima po žalbama protiv sudova u Republici Srbiji. Nužno je da svi sudovi u Srbiji postupaju po rešenjima Poverenika, poštujući svoje Zakonom utvrđene obaveze, čime štite sopstveni kredibilitet u zajednici.

Završna preporuka sudovima koja proističe iz većeg dela istraživačkih nalaza predstavljenih u ovoj publikaciji, je da sudovi treba da objavljuju što je moguće više informacija o svom radu na proaktivnoj osnovi. To će povećati zadovoljstvo korisnika-građana, uticati na smanjenje broja zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja koje građani upućuju sudovima, a time i na manji broj žalbi protiv sudova upućenih Povereniku.

Preporuke upućene Visokom savetu sudstva i Ministarstvu pravde

---

Na osnovu predstavljenih nalaza istraživanja, u okviru projekta izrađene su preporuke za Visoki savet sudstva i preporuke za Ministarstvo pravde. Preporuke su izrađene u formi predloga praktične politike uzimajući u obzir nadležnosti ove dve institucije u domenu transparentnosti rada sudova u Republici Srbiji. Preporuke su upućene u avgustu i septembru 2020. godine i njihov sadržaj navodimo u celosti u nastavku.

За: **Председник Високог савета судства господин Драгомир Милојевић**

Адреса: **Ресавска 42, 11000 Београд**

Предмет: **Препоруке Високом савету судства за унапређење транспарентности судова у Републици Србији**

Поштовани,

У оквиру пројекта „Обезбеђивање транспарентности у правном систему и поверења грађана у судове Републике Србије“ који је подржала Америчка агенција за међународни развој (УСАИД), Партнери Србија анализирали су проактивну и реактивну транспарентност 30 основних и виших судова и израдили Анализу примене стандарда транспарентности у судовима у Републици Србији. Радну верзију Анализе Вам достављамо у прилогу.

Након спроведеног истраживања, Партнери Србија представили су радну верзију Анализе на консултативним састанцима, који су одржани у августу ове године, а на којима су учествовали представници судова, организације цивилног друштва, представници адвокатуре и медија.

На основу коментара учесника, као и налаза саме Анализе, у складу са циљем пројекта, дозволите да у наставку доставимо Препоруке за унапређење транспарентности судова у Републици Србији, у делокругу надлежности Високог савета судства.

1. Анализом је утврђено да постоје судови који немају своје интернет сајтове. Како је Анализа спроведена на формираном узорку од 30 судова, препоручујемо Високом савету судства да утврди који судови на територији Републике Србије (опште и посебне надлежности) немају интернет сајтове, те да у оквиру својих надлежности утиче на те судове да израде своје сајтове. На тај начин, био би испуњен један од елементарних стандарда транспарентности у раду судова.
2. Анализа је показала да ниједан суд из узорка нема на свом сајту приказане биографије судија. Препоручујемо Високом савету судства да у оквиру својих надлежности утиче на све судове у Републици Србији да на својим интернет сајтовима учине доступним радне биографије судија конкретног суда, а све у циљу повећања транспарентности и поверења грађана у рад суда, на начин на који је то већ урадио Врховни касациони суд. (видети садржај следеће интернет странице Врховног касационог суда)
3. Анализа је показала да одређени број судова из узорка нема адекватно израђене годишње извештаје о раду или информаторе о раду. Препоручујемо Високом савету судства да у оквиру својих надлежности утиче на све судове у Републици Србији да ажурно уређују садржаје ових докумената и испуне своје обавезе утврђене Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја и другим прописима.

4. Анализом је утврђено да судови немају усаглашене стандарде информисања грађана о битним питањима за рад судова. У секцијама „Вести“, „Саопштења“, „Важна саопштења“, „Актуелно“, на сајтовима судова налазе се различите категорије информација – на неким сајтовима се налазе информације о попуњавању радних места у суду, док се на сајтовима других судова у истим или сличним секцијама могу пронаћи информације о току актуелних медијски атрактивних предмета, или информације о наградама које су додељене суду, или да је објављен Информатор о раду, или да је донета одређена пресуда у предмету који се води пред судом. Препоручујемо Високом савету судства да утиче на судове да правовремено објављују информације на својим сајтовима, на усклађен начин, како би посетиоци свих сајтова судова у Републици Србији унапред знали какве информације могу да очекују да пронађу на сајту.
5. Анализа је показала да годишњи извештаји Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности (Повереник) садрже приказе поступања судова у Републици Србији у вези са применом Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Препоручујемо Високом савету судства да једном годишње, на првој редовној седници по објављивању годишњег извештаја Повереника, разматра садржај тог извештаја у деловима који се односе на рад судова.
6. У вези са претходном препоруком, указујемо да годишњи извештаји Повереника садрже приказ свих предмета у којима органи власти не поступају по решењима Повереника, међу којима се налазе и судови. Препоручујемо Високом савету судства да у оквиру својих надлежности, приликом вредновања рада председника судова, узму у обзир наводе из извештаја Повереника, имајући у виду да су решења Повереника коначна, обавезујућа и извршна а да непоступање по решењу Повереника представља прекршај (Члан 46, став 1, тачка 14, у вези са чланом 28. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја).
7. У вези са претходном препоруком, препоручујемо Високом савету судства да укаже судовима на неопходност правременог информисања Повереника о поступању по његовим решењима, како би се превенирала могућност да се у Годишњем извештају Повереника као неизвршени наведу предмети у којима Повереникова решења заправо јесу извршена.
8. Препоручујемо Високом савету судства да испита потребе судова за стручним усавршавањем у области поступања по Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, посебно у домену примене основа за ограничење права јавности да зна, третмана неправноснажних судских одлука и анонимизације података о личности садржаних у судским одлукама, као и свих других питања у вези са применом Закона и праксом Повереника.

Partneri Srbi
Svetozara Markovića
Beograd, Srbija
Tel: + 381 11 32 31 551, 32 31 552
www.partners-serbia.org
office@partners-serbia.org

Надамо се да ће Вам ове препоруке бити од користи за унапређење транспарентности рада судова те да ћете предложене препоруке размотрити. За више информација и разговор о конкретним решењима у вези са наведеним препорукама, стојимо на располагању. Такође, уколико имате коментаре на радну верзију Анализе, молимо Вас да их доставите како бисмо их размотрили приликом израде финалне верзије.

С поштовањем,

Блажо Недић

Партнери Србија

За: Министарство правде

Сектор за правосуђе – помоћник министра, госпођа Јелена Деретић

Адреса: Немањина 22-26, 11000 Београд

Предмет: Препоруке Министарству правде за унапређење транспарентности судова у Републици Србији

Поштовани,

У оквиру пројекта „Обезбеђивање транспарентности у правном систему и поверења грађана у судове Републике Србије“ који је подржала Америчка агенција за међународни развој (УСАИД), Партнери Србија анализирали су проактивну и реактивну транспарентност 30 основних и виших судова и израдили Анализу примене стандарда транспарентности у судовима у Републици Србији. Радну верзију Анализе Вам достављамо у прилогу.

Након спроведеног истраживања, Партнери Србија представили су радну верзију Анализе на консултативним састанцима, који су одржани у августу ове године, а на којима су учествовали представници судова, организације цивилног друштва, представници адвокатуре и медија.

На основу коментара учесника, као и налаза саме Анализе, у наставку наводимо препоруке Министарству правде за унапређење транспарентности судова у Републици Србији, у делокругу надлежности Министарства правде.

1. Анализа је показала да два суда из узорка (од укупно 30 судова који су били предмет ове Анализе) немају сајтове на основу којих би заинтересованим лицима и свим грађанима биле доступне информације о раду суда, те препоручујемо Министарству правде да утврдит који судови на територији Републике Србије (опште и посебне надлежности) немају интернет странице, те предложи њихову израду. На тај начин, пракса у овом погледу била би уједначена и сви судови опште и посебне надлежности у Републици Србији имали би интернет странице које су прилагођене потребама грађана и омогућавале би брз и једноставан приступ свим неопходним информацијама.

2. Анализа је показала да чак 10 судова из истраживачког узорка (од 30 судова) нема на сајту јасно представљене неке информације које могу бити од значаја за грађане, као што је територијална надлежност суда. Ови подаци требало би да се налазе у посебном одељку "О суду" или "Надлежност суда". Такође, како би се повећала транспарентност рада судова, важно је да на сајтовима судова буду доступне и контакт информације, адреса суда, радно време суда, корисни образци и формулари за грађане, као и цене основних услуге и подаци од значаја за уплату попут броја рачуна и позива на број. Имајући у виду улогу Министарства правде у погледу

Partneri Srbija
Svetozara Markovića 9
Beograd, Srbija
Tel: + 381 11 32 31 551, 32 31 552
www.partners-serbia.org
office@partners-serbia.org

одређивања изгледа сајтова судова, препоручујемо Министарству правде да обезбедити да сви судови на својим сајтовима имају јасно представљене све информације које могу бити од значаја за грађане.

3. Током истраживања испитано је и да ли су сајтови судова који су били предмет ове анализе доступни слепим и слабовидим лицима а утврђено је да ни један сајт нема ту могућност. Како је овај недостатак могуће отклонити инсталирањем софтверског програма за читање текста, на већ постојеће сајтове суда, препоручујемо Министарству правде да свим судовима на територији Републике Србије омогући ову опцију.

Такође, утврђено да ни један од судова који се налазе у мулти-етничким срединама нема интернет сајтове судова доступне на језицима националних мањина. Требало би упутити препоруку судовима који се налазе у срединама у којима су осим српског језика и други језици у службеној употреби или су значајно заступљени у локалној заједници да прилагоде своје сајтове тим лицима и омогуће им да приступе интернет страницама судова на њиховом језику. Препоручујемо Министарству правде да определи додатан део средстава из буџета како би ова активност могла да буде извршена, те сајтови у целости или бар делимично (када су у питању најважније информације) прилагођени потребама припадника националних мањина.

4. Као једну од главних препрека за благовремено поступање по захтевима за слободан приступ информацијама од јавног значаја и редовно ажурирање сајтова у погледу вести корисних за грађане, већина учесника састанака навела је недостатак људства. Имајући у виду надлежност Министарства правде у погледу давања сагласности на Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у суду, а узимајући у обзир и важност доступности ових информације свим грађанима, препоручујемо Министарству правде да тим документом предвиди радно место за лице које би се искључиво бавило одговарањем на захтеве за слободан приступ информацијама од јавног значаја (или то бар учинити у судовима шире надлежности).

Надамо се да ће Вам ове препоруке бити од користи за унапређење транспарентности рада судова те да ћете предложене препоруке размотрити. За више информација и разговор о конкретним решењима у вези са наведеним препорукама, стојимо на располагању. Такође, уколико имате коментаре на радну верзију Анализе, молимо Вас да их доставите како бисмо их размотрили приликом израде финалне верзије.

С поштовањем,

Блажо Недић

Партнери Србија

